

DIPLOMADOLGOZAT

Bálint Viktor

2025

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Szent István Campus

Agrár- és Élelmiszergazdasági Intézet

Agrárközgazdász mesterképzési szak

**Egy mezőgazdasági családi gazdaság pénzügyi helyzetének
bemutatása saját példán keresztül**

Belső konzulens: D. Nagy Mónika Zita
egyetemi docens

Belső konzulens Agrár- és Élelmiszergazdasági Intézet

intézete/tanszéke: Agrárlogisztika, Kereskedelem és marketing

Készítette: **Bálint Viktor**

M37CND

Gödöllő

2025

TARTALOMJEGYZÉK

TARTALOMJEGYZÉK	3
1. BEVEZETÉS ÉS CÉLKITŰZÉS	5
2. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS	6
2.1. A kisgazdaságok fogalmi kerete és európai uniós megközelítése	6
2.1.1. Definíciós kihívások és csoportosítási rendszerek	6
2.1.2. A családi gazdaságok európai modellje	6
2.1.3. A FADN rendszer és reprezentációs kihívások	7
2.1.4. Kisgazdaságok tipológiája és európai sokféleség	8
2.2. Magyar agrárstruktúra nemzetközi kontextusban	8
2.2.1. Magyarország pozíciója az európai birtokstruktúrában	8
2.2.2. Kelet-közép-európai összehasonlítás és regionális sajátosságok	9
2.2.3. Strukturális változások dinamikája	9
2.2.4. Demográfiai kihívások és generációváltási problémák	11
2.3. Kisgazdaságok gazdasági teljesítménye nemzetközi összehasonlításban	12
2.3.1. FADN-alapú teljesítményelemzések európai szinten	12
2.3.2. Jövedelmezőségi különbségek és regionális eltérések	12
2.3.3. EU-támogatások differenciált hatásai	13
2.4. Globális és európai piaci környezet történelmi perspektívában	13
2.4.1. A COVID-19 pandémia hatásai az agrárpiacokon (2020-2021)	13
2.4.2. Az ukrajnai háború piaci sokkhatásai (2022-2025)	14
2.4.3. Strukturális változások a gabonapiacokon 2020-2025	15
2.4.4. A gabonapiac idei áralakulása	15
2.4.5. A napraforgószektor új dinamikája	16
2.4.6. A napraforgó idei ár kitekintése	17
2.5. Közpolitikai környezet: KAP és nemzeti programok evolúciója	17
2.5.1. A KAP 2023-2027 reform és kisgazdasági fókusz	17
2.5.2. Újraelosztó támogatások és méltányossági szempontok	18
2.5.3. Zöld átmenet és kisgazdaságok	19
2.5.4. Digitalizáció és innováció támogatása	19
3. ALKALMAZOTT MÓDSZEREK	20
4. EREDMÉNYEK ÉS ÉRTÉKELÉSÜK	22
4.1. A fontosabb kultúrák terméseredménye	22
4.1.1. Búza	22
4.1.2. Kukorica	23
4.1.3. Eladási stratégiák	24
4.2. Ökonómiai eredmények	25

4.2.1.	Az nettó árbevétel alakulása.....	25
4.2.2.	Termelési költségek és értékek.....	27
4.2.3.	A kukorica termelési költségeinek részletes alakulása.....	30
4.2.4.	A búza termelési költségeinek részletes alakulása.....	31
4.3.	Üzemi eredmények.....	33
5.	KÖVETKEZTETÉSEK.....	35
6.	ÖSSZEFOGLALÁS.....	36
7.	IRODALOMJEGYZÉK.....	37
8.	ÁBRAJEGYZÉK.....	40
9.	NYILATKOZATOK.....	41

1. BEVEZETÉS ÉS CÉLKITŰZÉS

A magyar mezőgazdaság szerkezetének és működésének vizsgálata napjainkban különösen aktuális kérdés, hiszen a globális piacok bizonytalanságai, az éghajlatváltozás, valamint a támogatási rendszer folyamatos átalakulása mindennapi kihívásokat jelentenek a hazai kisgazdaságok számára. Az elmúlt évek tapasztalatai azt mutatják, hogy a magyar vidéki térségek gazdasági és társadalmi stabilitása szorosan összefügg a családi vállalkozások működőképességével és megújulási képességével.

A magyar mezőgazdaság az elmúlt évtizedben olyan kihívásokkal nézett szembe, amelyek alapjaiban formálták át a kis- és családi gazdaságok működését. Az éghajlatváltozás, a piaci árvolatilitás, a növekvő inputköltségek és a generációváltás elmaradása együttesen olyan nyomást helyeznek a hazai agrárszereplőkre, amelyre csak tudatosan szervezett, innovatív és rugalmas gazdaságok képesek megfelelő választ adni. A szakpolitikai és gazdasági környezet folyamatos átalakulása miatt a kisgazdaságok jövője ma már nem csupán gazdasági, hanem társadalmi kérdés is, hiszen a vidéki térségek stabilitása és a hazai élelmiszer-ellátás biztonsága is nagymértékben tőlük függ.

Dolgozatom célja, hogy bemutassam, miként tud egy magyarországi, alföldi kisüzem – jelen esetben a 21,5 hektáron működő családi gazdaságunk – alkalmazkodni ezekhez a folyamatosan változó feltételekhez. A kutatás során a saját tapasztalatokra, gazdasági adatokra és a 2021–2025 közötti termelési eredményekre támaszkodtam, bázis-, és láncviszonyszámokat alkalmazva. A családi gazdaság keretében végzett szántóföldi és kertészeti tevékenység jó példája annak, hogyan lehet a hagyományos termelési struktúrát modern szemlélettel, tudatos diverzifikációval és támogatási lehetőségek kihasználásával fenntarthatóbbá tenni.

2. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

A szakirodalmi áttekintéssel kezdem a diplomamunkám eredményeinek a bemutatását. Ebben a fejezetben áttekintem az európai és magyar szakirodalom által bemutatott fogalmi kérdéseket, a gazdasági teljesítmény szempontjait, továbbá a demográfiai és támogatási trendeket, illetve a nemzetközi és hazai piaci hatásokat és előrejelzéseket amelyek hatással voltak a bemutatott saját gazdaság eredményeire.

2.1. A kisgazdaságok fogalmi kerete és európai uniós megközelítése

2.1.1. Definíciós kihívások és csoportosítási rendszerek

Az Európai Unióban a kisgazdaságok definíciója komplex és sokrétű kérdéskört takar, amely különféle szempontok szerint alakul, és jelentős módszertani kihívásokat vet fel a kutatók és szakpolitikusok számára. Az EU agrárstatisztikája szerint a mezőgazdasági üzemek több mint háromnegyede 10 hektár alatti birtokkal rendelkezik, jelentős hányaduk pedig az 5 hektáros küszöb alatt marad (Európai Bizottság, 2025). Ez a statisztikai kép azonban csak felszínesen ragadja meg a kisgazdaságok valódi sokféleségét és gazdasági jelentőségét.

Az Európai Bizottság legfrissebb, 2025-ös adatai szerint ezek a kis birtokok az EU mezőgazdaságának sarokkövét alkotják, mivel életfontosságú szerepet játszanak a vidéki foglalkoztatásban és jelentős mértékben hozzájárulnak a területi fejlődéshez (Európai Bizottság, 2025). A Payment for Small Farmers (Kistermelők támogatása, PSF) rendszer bevezetése a 2023-2027-es KAP-időszakban azt jelzi, hogy az Európai Unió politikai szinten is elismeri ezeknek a gazdaságoknak a specifikus igényeit és kihívásait.

2.1.2. A családi gazdaságok európai modellje

A családi gazdaságok az Európai Unió mezőgazdaságának legjellemzőbb és legstabilabb típusát képviselik. Ryś-Jurek (2024) átfogó FADN-alapú elemzése szerint az összes európai mezőgazdasági üzem becsült 93 %-a családi vállalkozásként működik, amelyben a gazdaság irányítása és tulajdonjoga generációkon át öröklődik. Ez a magas arány nemcsak statisztikai tényezőt jelent, hanem az európai mezőgazdaság strukturális karakterisztikáját is meghatározza.

A családi gazdaságok definíciója az EU-ban többnyire funkcionális megközelítésen alapul: a család biztosítja a munkaerő jelentős részét, a döntéshozatal családi kontroll alatt áll, és a gazdaság tulajdonjoga családi tulajdonban van (Eurostat, 2020). Ez a definíció azonban

rugalmasan értelmezhető, mivel figyelembe veszi, hogy a modern családi gazdaságok gyakran alkalmaznak külső munkaerőt is, különösen a csúcsidőszakokban.

A Farm Accountancy Data Network (Mezőgazdasági Számviteli Adathálózat, FADN) 2021-es reprezentatív adatai szerint az EU-27-ben összesen 9,1 millió mezőgazdasági gazdaság működött, amelyek közül a túlnyomó többség családi gazdaságnak minősül (Rys-Jurek, 2024). Ez a szám azonban jelentős csökkenést mutat az előző évtizedhez képest, ami a strukturális átalakulás folyamatosságát jelzi. Az átlagos gazdaságméret az EU-27-ben 40,3 hektár volt 2021-ben, de rendkívül jelentősek a tagországok közötti különbségek: míg Lengyelországban (11,4 ha), Olaszországban (12,1 ha) és Romániában (8,1 ha) jóval kisebb az átlagos birtokméret, addig Csehországban (120,5 ha), Szlovákiában (85,4 ha) és Dániában (71,2 ha) nagyobb gazdaságok dominálnak (Eurostat, 2022).

2.1.3. A FADN rendszer és reprezentációs kihívások

A Farm Accountancy Data Network (Továbbiakban: FADN) rendszere az EU mezőgazdasági üzemek gazdasági helyzetének részletes monitorozását szolgálja, és egyben a legfontosabb adatforrás a komparatív mezőgazdasági elemzésekhez (Európai Bizottság, 2008; FAO, 2015). A FADN adatbázis 1989 óta gyűjt harmonizált adatokat, és a 2004 utáni időszakban a standard output (Továbbiakban: STÉ) alapú tipológiát alkalmazza, amely lehetővé teszi a gazdaságok összehasonlítását tagországok, gazdálkodási típusok és gazdasági méretkategóriák szerint.

A FADN mintavételi módszertana azonban jelentős korlátokkal rendelkezik a legkisebb gazdaságok reprezentációja tekintetében. Az Európai Bizottság (2022) által publikált standard eredmények szerint a felvételbe kerülés gazdasági méretküszöbhez kötött, ami azt jelenti, hogy a legkisebb, gyakran önellátó, vagy félönellátó gazdaságok nem kerülnek be a mintába. Ez különösen problematikus a mediterrán és kelet-európai régiókban, ahol ezek a gazdaságok számszerűleg dominálnak.

A FADN súlyozási rendszere csoportos átlagok biztosítására optimalizált, így megbízható átlagokat szolgáltat különböző gazdasági csoportokra vonatkozóan, de a reprezentativitás hiánya miatt korlátozott a következtetések általánosíthatósága a teljes európai kisgazdasági szektorra (Európai Bizottság, 2022). Ez a metodológiai korlát különösen fontos a szakpolitikai döntéshozatal szempontjából, mivel a FADN adatok gyakran szolgálnak alapul az agrárpolitikai intézkedések hatásvizsgálatához.

2.1.4. Kisgazdaságok tipológiája és európai sokféleség

Alessandrini és munkatársai (2024) kritikai elemzése szerint a kisgazdaságok az EU mezőgazdasági üzemeknek közel kétharmadát teszik ki, és kulcsszerepet játszanak a helyi élelmiszer-termelésben, vidékfejlesztésben, agrobiodiverzitás megőrzésében és kulturális örökség ápolásában. A kisgazdaságok azonban rendkívül heterogén csoportot alkotnak, ami megnehezíti az egységes definíció kialakítását és a célzott szakpolitikai intézkedések tervezését.

Guarin és munkatársai (2020) által kifejlesztett európai kisgazdaság-tipológia többváltozós klaszterelemzés alapján öt fő típust különböztet meg: (1) az időskori nyugdíjkiegészítő gazdaságok, (2) a vegyes jövedelmű fiatal gazdaságok, (3) a specializált kereskedelmi gazdaságok, (4) a diverzifikált multifunkcionális gazdaságok, és (5) az önellátó gazdaságok. Ez a tipológia jól szemlélteti, hogy a "kisgazdaság" kategória mögött milyen különböző gazdasági logikák és célrendszerek húzódnak meg.

A regionális különbségek különösen szembeötlőek. A mediterrán régióban (Spanyolország, Olaszország, Görögország) jellemzően a magas hozzáadott értékű kultúrák (zöldség, gyümölcs, szőlő) dominálnak kis területeken, míg az északi régiókban (Skandinávia, Baltikum) az állattenyésztés vagy az erdőszet kombinációja jellemző. Kelet-Közép-Európában pedig a dualisztikus struktúra miatt nagyszámú kis szántóföldi gazdaság működik párhuzamosan nagyobb, intenzív üzemekkel (Eurostat, 2020).

2.2. Magyar agrárstruktúra nemzetközi kontextusban

2.2.1. Magyarország pozíciója az európai birtokstruktúrában

Magyarország sajátos és ellentmondásos helyet foglal el az európai birtokstruktúra térképén. A FADN 2021-es adatai szerint Magyarországon 102.282 gazdaság került a reprezentatív mintába, amely a negyedik legnagyobb szám az EU-ban Lengyelország (693.880), Olaszország (534.547) és Spanyolország (456.561) után (Rys-Jurek, 2024). Ez a szám önmagában a magyar mezőgazdaság fragmentált jellegét mutatja, ahol nagyszámú kisméretű gazdaság működik párhuzamosan nagyobb, gyakran társas üzemekkel.

A magyar agrárstruktúra leginkább szembeűnő jellemzője a dualisztikus jelleg, amely a rendszerváltás utáni privatizáció és az EU-csatlakozás következményeként alakult ki. Fertő (2020) hosszú időtávú elemzése szerint ez a dualitás nem egyedi jelenség a régióban, de

Magyarországon különösen markáns formában jelentkezik. Míg a gazdaságok száma magas, a termelés és a támogatások jelentős része koncentráltan, nagyobb üzemekben realizálódik.

A Központi Statisztikai Hivatal (2024) legfrissebb adatai szerint Magyarországon az átlagos gazdaságméret 8,1 hektár, ami jelentősen elmarad az EU-27 átlagától (40,3 ha). Ugyanakkor a medián birtokméret még ennél is alacsonyabb, mindössze 2,3 hektár, ami azt jelzi, hogy a kis birtokok dominálnak számszerűleg, míg néhány nagy gazdaság emeli meg az átlagot. Ez a birtokstruktúra közvetlenül befolyásolja a gazdaságok versenyképességét, finanszírozási lehetőségeit és modernizációs potenciálját.

2.2.2. Kelet-közép-európai összehasonlítás és regionális sajátosságok

A kelet-közép-európai térség országai – Magyarország, Csehország, Lengyelország és Szlovákia – hasonló történelmi örökséggel és strukturális kihívásokkal rendelkeznek, amelyek a szocialista mezőgazdaság felszámolása és a piaci átmenet következményei. Csáki és Jambor (2020) összehasonlító elemzése szerint mindegyik országra jellemző a dualisztikus birtokstruktúra, de az arányok és a dinamika országonként eltérő.

Lengyelországban, ahol a szövetkezetesítés soha nem volt teljes, a kisgazdaságok száma és aránya a legmagasabb (693.880 gazdaság, átlagosan 11,4 ha), de a termelékenység és jövedelmezőség problémái miatt folyamatos a strukturális nyomás. Csehországban és Szlovákiában ezzel szemben a nagy üzemek dominálnak (átlagosan 120,5 ha, illetve 85,4 ha), ami hatékonyabb termelést, de kevesebb munkahelyet jelent. Magyarország ezek között helyezkedik el, de a polarizáció mértéke itt a legszembetűnőbb (Fertő, 2020).

A regionális sajátosságok Magyarországon belül is jelentősek. Az Alföld hagyományosan nagyüzemi gabonatermesztéssel jellemezhető, ahol a természeti adottságok és a történelmi örökség nagyobb gazdaságokat favorizál. Ezzel szemben a domb- és hegyvidéki területeken (Dunántúl északi része, Észak-Magyarország) kisebb, gyakran vegyes profilú gazdaságok jellemzőek. Ez a területi specializáció nemcsak a természeti adottságokkal, hanem a helyi hagyományokkal és a meglévő infrastruktúrával is összefügg (KSH, 2024).

2.2.3. Strukturális változások dinamikája

Magyarországon 2010 és 2020 között jelentősen csökkent a mezőgazdasági gazdaságok száma: tíz év leforgása alatt 351 ezerről 241 ezerre esett vissza az üzemek száma. A családi gazdaságok munkavállalói összetétele is átalakult, hiszen 2010-ben a mezőgazdaságban elvégzett munka 70 %-át még a családtagok biztosították, míg 2020-ra ez az arány 56 %-ra csökkent. Mindez

azt mutatja, hogy a családi gazdaságok szerkezete, munkaerőforrása folyamatosan változik, egyre nagyobb szerepet kapnak az alkalmi, illetve állandó alkalmazottak.

Jellemzően a családi gazdaságok önellátásra törekszenek és a termelési felesleget értékesítik. Érdekes tendencia, hogy a 2010-es évek közepén még 700 ezer családtag végzett nem fizetett mezőgazdasági tevékenységet, amely szám 2020-ra 29 %-kal visszaesett (KSH, 2020). Mindezek ellenére a hazánkban működő 241 ezer gazdaság közül a családi üzemek továbbra is nélkülözhetetlen szerepet játszanak az élelmiszertermelésben és az agrár-biodiverzitás megőrzésében. (Hantos, 2023)

A magyar mezőgazdaság strukturális átalakulása az EU-csatlakozás (2004) óta folyamatos, de a 2013-2025 közötti időszakban jelentősen felgyorsult. A Központi Statisztikai Hivatal (2023) gazdaságszerkezeti összeírásai szerint a gazdaságok száma - 2013 és 2023 között - 33 %-kal csökkent, ami európai összehasonlításban is jelentős mértékű visszaesés. Ez a folyamat különösen a legkisebb gazdaságokat érintette: a 4 euró STÉ alatti gazdaságok száma 54 %-kal, a 4-8 euró STÉ közötti gazdaságok száma 28 %-kal csökkent ugyanebben az időszakban.

A gazdaságok számának csökkenése több, egymással szorosan összefüggő tényező eredménye. A legfontosabb okok között szerepel a gazdálkodói társadalom elöregedése, a fiatalabb generációk alacsony ágazati jelenléte, valamint a birtokkoncentrációs folyamat felerősödése, amely a kisebb üzemeket különösen sérülékennyé teszi. A KSH Agrárium 2023 statisztikai jelentései egyértelműen rámutatnak arra is, hogy az üzemméret növekedése mögött részben a piaci környezet változása, részben a gazdaságosabb termelési méret iránti kényszer áll. Mindez együtt a legkisebb, főként családi gazdaságok visszaszorulását eredményezte. A strukturális átalakulást tovább gyorsította az inputanyagok – különösen az energia, műtrágya és növényvédő szerek – árának emelkedése, a munkaerő költségének növekedése, illetve a piaci verseny kiéleződése. Ezek a piaci és költségoldali nyomások a kisebb, kevesebb tartalékkal és beruházási lehetőséggel rendelkező gazdaságokat kiemelten hátrányos helyzetbe hozzák, aminek következtében arányuk a magyar mezőgazdaság szerkezetében dinamikusan csökken (KSH, 2023)

A birtokszerkezet jelentős átalakuláson ment keresztül az elmúlt évtizedben. 2023-ban a magyar mezőgazdasági terület legnagyobb hányadát, mintegy 1,4 millió hektárt, a 100 és 300 hektár közötti gazdaságok hasznosították, amely a mezőgazdasági földterület 28%-át jelentette. Ez a kategória bővült arányaiban a legdinamikusabban 2013-hoz képest, összesen 47%-kal. Az 500 és 1000 hektár közötti gazdaságok által művelt terület nagysága is számottevő, 2023-ban elérte a 719 ezer hektárt, amivel ez a második legnagyobb területet birtokló méretkategória.

A gyümölcsös és szőlőterületek, valamint a gyepterületek sajátos birtokszerkezetet mutatnak: előbbieket esetében 2023-ban a 20 és 50 hektár közötti gazdaságok használták a legnagyobb területet, míg a gyepek esetében továbbra is a 100 és 300 hektár közötti gazdaságok domináltak.

Az elmúlt tíz évben a birtokstruktúra fő változása, hogy a két legkisebb (0–1 és 1–5 hektár közötti) és a legnagyobb (1200 hektár feletti) méretkategóriába tartozó gazdaságok által használt terület folyamatosan csökkent. 2013-ban még az 1200 hektár feletti gazdaságok műveltek közel 1,1 millió hektárt, ez a terület 2023-ra 338 ezer hektárra szűkült. Hasonlóan jelentős visszaesés látható az 1 hektárnál kisebb területek esetében, amely területnagyság a teljes mezőgazdasági föld mindössze 0,2 %-át teszi ki 2023-ban (Világgazdaság 2024).

A birtokméretek jellemző változását egyrészt a megújult és módosított agrártámogatási rendszerek, másrészt a földforgalmat szabályozó jogszabályi környezet – kiemelten a 2013-ban életbe lépett (2013. évi CXXII.) földtörvény – is jelentősen befolyásolta, amely 300 hektáros földszerzési és 1200 hektáros birtokméret-korlátot vezetett be. A szántóterületeken az átlagos birtokméret az elmúlt években rendre emelkedett: 2023-ban 29 hektárt regisztráltak országos átlagként, ami 14 %-kal több a 2020-as, és 45 %-kal nagyobb a 2013-as értéknél. A medián birtokméret is növekedett, 2023-ban már elérte az 5 hektárt, míg 2020-ban 4, 2013-ban pedig csak 2,4 hektár volt az országos középérték (KSH, 2024).

A legalább 50 hektáros gazdaságok a legnagyobb arányban Luxemburgban fordultak elő (az összes gazdaság 52,7%-a tartozott ebbe a kategóriába), de kiemelkedő arányt mutatott Franciaországban (46,0%), Finnországban (33,3%), Németországban (31,5%) és Dániában (30,9%) is. (Eurostat, 2022).

2.2.4. Demográfiai kihívások és generációváltási problémák

A magyar mezőgazdaság egyik legsúlyosabb strukturális kihívása az ágazat jelentős mértékű elöregedése és a generációváltás elmaradása. A KSH legfrissebb - 2023-ra vonatkozó - adatai szerint, a magyar gazdálkodók több mint 60%-a már 55 év feletti, a 35 év alatti aktív gazdaságirányítók aránya pedig mindössze 5%. Ez az EU-s átlagnál is alacsonyabb fiatalgazda-részvétel kedvezőtlen főként a családi kisüzemek esetében, ahol a gazdaság fennmaradása szinte kizárólag generációs megújuláson múlik (KSH, 2024).

Ez az EU tagországaiban sem volt másképp. 2020-ban a gazdák mindössze 6,5 %-a volt 35 év alatti, 11,9 %-uk volt 40 év alatt, miközben 33,2 %-uk 65 év feletti. Az EU mezőgazdasága folyamatosan öregszik, ami kihat a vidéki térségek fejlődésére, a fenntarthatósági célok – ideértve a klímavédelem és alkalmazkodás – megvalósítására, valamint az élelmiszertermelés

biztonságára és az európai táj, identitás megőrzésére is. 2020-ban az uniós gazdák átlagéletkora 57 év volt. A generációs megújulás kihívást jelent nem csak a mezőgazdaság, hanem az egész társadalom számára is (CEJA, 2025).

Az EU Közös Agrárpolitikája számos eszközzel próbálja támogatni a fiatal gazdálkodók letelepedését, de ezek hatékonysága korlátozott. A Közös Agrárpolitika (2023-2027) keretében 380.000 fiatal gazdálkodó támogatását tervezik EU-szerte. (Európai Bizottság, 2018).

2.3. Kisgazdaságok gazdasági teljesítménye nemzetközi összehasonlításban

2.3.1. FADN-alapú teljesítményelemzések európai szinten

A Ryś-Jurek (2024) által publikált átfogó FADN-elemzés szerint 2021-ben az európai átlaggazdaság összes kibocsátása 108.400 euró volt, amely jelentős növekedést mutat az előző évtizedhez képest. A kibocsátás szerkezete megközelítőleg 54% növénytermesztés, 39% állattenyésztés és 7% egyéb tevékenység volt, ami az európai mezőgazdaság vegyes jellegét tükrözi. Ez az átlagos kép azonban jelentős tagországi és méretkategória szerinti eltéréseket takar.

Az átlagos családi gazdasági jövedelem az EU-27-ben 32.200 euró volt 2021-ben, amely támogatások nélkül mindössze 16.800 euró lett volna. Ez az adat világosan mutatja az EU agrártámogatások kritikus szerepét a gazdasági életképesség fenntartásában. Hektáronként az európai családi gazdasági jövedelem körülbelül 798 euró, támogatások nélkül pedig csak 415 euró, ami kérdéseket vet fel a hosszú távú fenntarthatóság vonatkozásában (Ryś-Jurek, 2024).

A FADN adatok részletes elemzése szerint a gazdasági méretkategóriák szerinti teljesítménykülönbségek dramatiikusak. 2021-ben hat méretkategóriába sorolták az EU-27 gazdaságait gazdasági méret alapján, és minden esetben igaz, hogy minél nagyobb a gazdaság gazdasági mérete, annál nagyobb mezőgazdasági területtel rendelkezett, annál magasabb mérlegfőösszeget kezelt, és annál magasabb termelést és jövedelmet generált. Ez a pozitív korreláció azonban nem lineáris, és számos kivétel létezik, különösen a specializált, magas hozzáadott értékű kultúráknál (Ryś-Jurek, 2024).

2.3.2. Jövedelmezőségi különbségek és regionális eltérések

Makieła és munkatársai (2025) legfrissebb, Cambridge-ben megjelent tanulmánya a FADN adatbázis felhasználásával elemezte a szántóföldi gazdálkodás termelési hatékonyságát az EU-ban. A regionális FADN adatok szerint jelentős különbségek vannak az európai gazdaságok

hatékonysága között, ami részben a birtokstruktúra és a természeti adottságok eltéréseinek tulajdonítható. A technikai hatékonyság (az inputok optimális felhasználásának mértéke) tekintetében a nyugat-európai gazdaságok általában jobb teljesítményt mutatnak, mint a kelet-európaiak, de jelentős overlap létezik a kategóriák között. (Makiela et. al., 2025)

A kisgazdaságok specifikus jövedelmezőségi problémái többértékesek. Egyrészt a méretgazdaságossági hátrányok miatt magasabbak az egységköltségek (input beszerzés, géphasználat, marketing). Másrészt korlátozottabb a hozzáférés a modern technológiákhoz és a piaci információkhoz. Harmadrészt gyakran alacsonyabb a tárgyalási pozíció a beszerzési és értékesítési láncban. Ugyanakkor bizonyos területeken (rövid ellátási láncok, speciális termékek, agro-turizmus) a kisgazdaságok komparatív előnyökkel rendelkezhetnek (EPRS, 2022).

2.3.3. EU-támogatások differenciált hatásai

Az EU Közös Agrárpolitikájának kisgazdaságokra gyakorolt hatása ellentmondásos. Egyrészt a közvetlen támogatások (különösen az I. pillér területalapú kifizetései) jelentős jövedelemstabilizáló szerepet játszanak, ami gyakran a túlélés feltétele a kisebb gazdaságok számára. Másrészt a támogatási rendszer bizonyos elemei a nagyobb gazdaságokat favorizálják, így hozzájárulnak a koncentrációs folyamatokhoz (ARC2020, 2024).

A Bascou (2025) által készített elemzés szerint az új KAP 2023-2027 időszakában több eszköz is célzottan a kisgazdaságokat támogatja. A Payment for Small Farmers (PSF) egy egyszerűsített támogatási forma, amelyet öt tagállam alkalmaz (Bulgária, Csehország, Lettország, Málta és egy további ország). A kistermelői támogatás maximális szintjét nemzeti szinten határozzák meg, de nem haladhatja meg az 1250 eurót évente.

Az alapszintű jövedelemtámogatást kiegészítő támogatás (CRISS) szintén a kisebb gazdaságokat hivatott támogatni azzal, hogy kiegészítő támogatást nyújt az első hektárookra. 24 tagállam tervezte be a CRISS-t a nemzeti KAP stratégiai terveibe, 7 tagállam pedig mentességi kérelmet nyújtott be. A vidékfejlesztési programok keretében pedig a kisgazdaságok esetében a beruházási támogatások maximális aránya 85 %-ra emelhető (Bascou, 2025).

2.4. Globális és európai piaci környezet történelmi perspektívában

2.4.1. A COVID-19 pandémia hatásai az agrárpiacokon (2020-2021)

A COVID-19 pandémia 2020-ban soha nem látott sokkhullámot indított el a globális agrárpiacokon, amely mind a keresleti, mind a kínálati oldalon jelentős zavarokhoz vezetett. A

Miller Magazine (2021) elemzése szerint a pandémia kezdeti szakaszában (2020 március-április) pánik vásárlások és felhalmozás jellemezte a gabona- és lisztpiacokat, ami átmenetileg jelentős áremelkedést okozott. Az OECD (2021) "Keep Calm and Carry On" című átfogó jelentése szerint azonban a mezőgazdaság összességében rugalmasan reagált a krízisre, és a kezdeti zavarok után viszonylag gyorsan stabilizálódtak a piacok.

A pandémia agrárpiacokra gyakorolt hatásai szektoronként és régióként eltérőek voltak. Kheir-El-Din és Ziesemer (2022) afrikai országokra vonatkozó elemzése szerint a COVID-19 szignifikánsan csökkentette a mezőgazdasági termelést és növelte az élelmiszerárakat, különösen az import-függő régiókban. Az európai piacokon azonban ezek a hatások mérsékeltebbek voltak, részben az EU Közös Agrárpolitikájának stabilizáló szerepe miatt.

A pandémia egyik legfontosabb tanulsága az volt, hogy a globális élelmiszerellátási láncok kiszolgáltatottak a logisztikai zavaroknak. A kukorica- és búzaszállítmányok késedelmei, a kikötők lezárásai és a munkahiány mind hozzájárultak az árvolatilitás növekedéséhez. Ezzel párhuzamosan azonban megerősödött a helyi és regionális élelmiszerláncok jelentősége, ami különösen a kisgazdaságok számára teremtett új lehetőségeket (Cappelli és Cini, 2020).

2.4.2. Az ukrajnai háború piaci sokkhatásai (2022-2025)

Az orosz-ukrajnai háború 2022 februári kezdete óta az európai és globális agrárpiacok történetének egyik legsúlyosabb geopolitikai sokkját okozta. Ukrajna és Oroszország együttesen a világ búzaexportjának mintegy 30 %-át, kukoricaexportjának 20 %-át és napraforgóexportjának több mint 50 %-át adták a háború előtt (World Bank, 2022). A konfliktus ezért közvetlen hatással volt a globális élelmiszerellátásra és az árszínvonalra.

A VoxUkraine (2025) elemzése szerint a háború kezdeti szakaszában a búzaárak 50 %-kal, a kukorica árak 40 %-kal, a napraforgóolaj árak pedig több mint 100 %-kal emelkedtek a 2021-es átlaghoz képest. Ez az áremelkedés azonban nem volt tartós minden termék esetében: míg a gabonák árai 2023 második felére nagyrészt normalizálódtak, addig a napraforgó-szektorban továbbra is jelentős prémiumok maradtak.

Az ukrajnai zavarok különösen súlyosan érintették a napraforgópiacokat. A Commodity Board (2025) júniusi elemzése szerint 2025-ben az olajársokkokkal és a törékeny exportkereslettel együtt visszatért az árvolatilitás a napraforgópiacokon. A geopolitikai feszültségek, az időjárási bizonytalanságok és a logisztikai kihívások továbbra is befolyásolják a piaci várakozásokat.

2.4.3. Strukturális változások a gabonapiacokon 2020-2025

A 2020-2025 közötti időszak mélyreható strukturális változásokat hozott a globális gabonapiacokon. A FAO (2025) legfrissebb októberi jelentése szerint a világ búzatermelése 2025-ben 809,7 millió tonnára prognosztizált, ami 1,3 %-kal magasabb a 2024-es kibocsátásnál. A növekedés főként Ausztráliának köszönhető, ahol a júliusi-augusztusi kedvező esőzések javították a hozamkilátásokat.

A globális búzafelhasználás 2025/26-ban rekordszintre, 804,2 millió tonnára várható, ahol mind a takarmányozási célú felhasználás, mind a humán fogyasztás növekedni fog. A világkereskedelem búzában 2025/26-ban 4,9 %-kal (9,5 millió tonnával) 202,1 millió tonnára bővíülhet, ami a korábbi évek stagnálása után jelentős élénkülést jelez (FAO, 2025).

Az USDA (2025) augusztusi jelentése szerint az EU búzatermelése 1,0 millió tonnával 138,3 millió tonnára emelkedett 2025-ben, ami a 2021/22 óta a legmagasabb szint. Több hónapos kedvező időjárási körülmények javították a minőséget és a hozamkilátásokat elsősorban Romániában és Szlovákiában, de Magyarország is profitálhatott ebből a trend-ből.

A kukoricapiacokon hasonló tendenciák figyelhetők meg. A FAO adatai szerint a globális durvaszemű gabonák (főként kukorica) termelése 2025-ben 1605 millió tonnára prognosztizált, ami 91,7 millió tonnával magasabb a 2024-es kibocsátásnál. Az Amerikai Egyesült Államok kukoricatermelése 427,1 millió tonnával történelmi csúcsot érhet el és a globális kibocsátás egyharmadát teszi ki, ami a 2016 óta a legmagasabb részarány (FAO, 2025).

2.4.4. A gabonapiac idejének átalakulása

A 2025/26-os szezon a világ gabona- és olajosmag-piacain sosem látott kínálati bőséggel indul. A gabonatermelés minden fontos szegmense növekedést mutat: a Nemzetközi Gabonatanács (IGC) adatai szerint a globális gabonatermelés 2,412 milliárd tonnára, a teljes kínálat pedig először meghaladja a 3 milliárd tonnát. Mind a búza (819 millió tonna, +2,5%), mind a kukorica (1,297 milliárd tonna, +5%) érdemi többlettel zárja az évet, a készletek 606 millió tonnára bővülnek, ami 3 %-kal magasabb a korábbi évhez képest, bár kicsit elmarad az ötéves átlagtól.

Ez a többlet egész világpiaci átnyúlást jelent: a kereslet ugyan továbbra is erős, különösen az állattenyésztés, takarmányozás, ipari feldolgozás területén, de a növekvő készletek tartós nyomást gyakorolnak a gabonaárakra. Az IGC indexe szerint a nagy árupiacokon az árak 4%-kal csökkentek az előző évhez képest. A globális kereskedelem volumene 438 millió tonnára, minden idők második legmagasabb szintjére emelkedik. Eközben a készlet-felhasználás arány

is magas, egy negyede a termésnek továbbra is a raktárakban marad – emiatt az árakban nincs tartós emelkedési potenciál, a jelentős túlkínálat az árak oldaláról lefelé mutató kockázatot jelent .

Regionális bontásban a hazai termelők szempontjából ez azt jelenti, hogy a piac nyomott maradhat, a többlet legalább két szezonn át tartó árelmozdulást jelent, a stratégiai készletgazdálkodás és a hatékony értékesítési időzítés iránti igény felértékelődik. A jelentés megállapítja: „A kalászosokat nem érdemes tartósan raktárban tartani, a kukorica piaca rejteget emelkedést (Fórián, 2025).

2.4.5. A napraforgószektor új dinamikája

A napraforgószektor talán a legdinamikusabban változó szegmense volt az európai agrárpiacoknak a 2020-2025 időszakban. A 2025-ös napraforgópiac jelentős növekedést mutat mind a termelés, mind a fogyasztás oldalán. A Commodity Board (2025) júniusi elemzése szerint a globális napraforgóolaj-fogyasztás 2024-ben 68 millió tonnát ért el, ami 2,4 %-os növekedést jelent az előző évhez képest.

A kereslet növekedését olyan kulcspiacok, mint Kína, az Egyesült Államok, India, Oroszország és Törökország jelentős fogyasztása támasztja alá. Ez a fogyasztásnövekedés többféle tényezővel magyarázható: egyrészt a növekvő biodízel-kereslettel, másrészt az egészségtudatos táplálkozási trendekkel, harmadrészt pedig a napraforgóolaj versenyképes árával más növényi olajokkal szemben.

A termelési oldalon 2025-ben további növekedés várható a napraforgómag-termelésben. Az International Grains Council előrejelzése szerint a 2025-26-os globális napraforgómag-termés 57 millió tonna lehet, ami 9 %-os növekedést jelent az előző szezonnhoz képest (AgBiz, 2025). Az exportútvonalakat továbbra is Törökország és Ukrajna uralja (a háborús helyzet ellenére), amelyek együttesen a világ napraforgóolaj-exportjának 35 %-át adják.

Érdekes piaci paradoxon, hogy míg a fizikai fogyasztás nő, a napraforgóolaj globális piaci értéke 7,9 %-kal csökkent 116,5 milliárd dollárra 2024-ben, ami alacsonyabb árakat és versenyképesebb kínálati dinamikát jelez. A piaci szakértők azonban mérsékelt, de stabil éves fogyasztásnövekedést prognosztizálnak 2035-ig (1,1% évente), az árak pedig évente körülbelül 2 %-kal emelkedhetnek, így a globális piaci érték elérhet 144,3 milliárd dollárt (Commodity Board, 2025).

A magyar szempontból különösen fontos, hogy Magyarország 2024-ben/2025 elején az EU legnagyobb napraforgótermelője lett, köszönhetően a kedvező klimatikus viszonyoknak, a technológiai fejlesztéseknek és az ukrajnai kiesés okozta piaci lehetőségeknek. Ez az új pozíció egyrészt exportlehetőségeket teremt, másrészt azonban nagyobb piaci kitettséget és volatilitást is jelent a magyar termelők számára (Európai Bizottság, 2025).

2.4.6. A napraforgó idej ár kitekintése

A napraforgó magyarországi termelői ára a 2025. év 32. hetén negyedével volt magasabb, mint az előző évben, kifejezetten erős termelési kedvet és vetésterület-növekedést eredményezve. A tavalyi emelkedés hatására 2025-ben már 747 ezer hektáron termesztettek napraforgót Magyarországon, ami 7%-os növekedés egy év alatt – miközben 2000-ben alig 299 ezer hektárról indult ez a kultúra. Az igen magas árak nem csak hazai, hanem nemzetközi szinten is jelentős vetésterület-növekedést okoztak (Fórián, 2025).

A globális helyzet is napraforgó-túlkínálatot vetít előre: Bulgáriában rekord szintű, 67 százalékosos vetésterület növekedés, Oroszországban minden eddiginél magasabb, 18 millió tonnás termés hozam várható. Ukrajnában az aszály ellenére még 13,3 millió tonnás termést jeleznek előre, míg Romániában 2 t/ha feletti termésátlagokkal számolnak. A 2025/26-os szezonra az EU olajmag-termelése 12%-os, benne a napraforgómag 14 százalékos növekedést, globálisan pedig 7,6 százalékosos bővülést prognosztizálnak. Ez az előrejelzés a világpiaci napraforgómag-termelést 59,3 millió tonnára becsüli, szemben az előző évi 55,1 millió tonnával (Fórián, 2025).

A piaci túlkínálat hatására a feldolgozóipar és az árak további lefelé irányuló korrekcióval néz szembe, különösen a bolgár, ukrán, orosz exportnyomás miatt – bár rövid távon a kedvezőtlen időjárási kilátások lassítják az árcsökkenés ütemét, középtávon mind az EU-ban, mind globálisan a napraforgó továbbra is slágernövény marad, amelynek iránti keresletet a növényi olajok világszintű bővülése hajtja (Fórián, 2025).

2.5. Közpolitikai környezet: KAP és nemzeti programok evolúciója

2.5.1. A KAP 2023-2027 reform és kiskereskedelmi fókusz

A 2023-2027-es időszakra vonatkozó új Közös Agrárpolitika (Továbbiakban: KAP) történelmi jelentőségű változásokat hozott a kiskereskedelmek támogatásában és az európai mezőgazdaság jövőjének alakításában. A reform központi eleme a nagyobb tagállami rugalmasság és a

Stratégiai Tervek bevezetése, amelyek lehetővé teszik, hogy minden tagország saját prioritásai szerint alakítsa agrárpolitikáját az EU-s célkitűzések keretein belül.

A Payment for Small Farmers (Kistermelők Támogatása, PSF) egy teljesen új, egyszerűsített jövedelemtámogatási eszköz, amelyet az EU országok önkéntes alapon alkalmazhatnak (Európai Bizottság, 2025). A PSF minden egyéb jövedelemtámogatási kifizetést felválthat, beleértve az alapjövedelemtámogatást a fenntarthatóságért (Továbbiakban: BISS), a kiegészítő újraelosztó jövedelemtámogatást (Továbbiakban: CRISS), a fiatal gazdálkodók kiegészítő jövedelemtámogatását (Továbbiakban: CISYF) és a kapcsolt jövedelemtámogatást (Továbbiakban: CIS). Ez a megoldás jelentősen csökkenti az adminisztratív terheket és egyszerűsíti a kisgazdaságok számára elérhető támogatások rendszerét.

A kistermelői támogatás maximális szintjét nemzeti szinten határozzák meg, de nem haladhatja meg az 1250 eurót évente. Bascou (2025) jelentése szerint öt tagállam szándékozik használni ezt az eszközt a jelenlegi tervezési időszakban: Bulgária, Csehország, Lettország, Málta és egy további, meg nem nevezett ország. Érdekes, hogy csak Csehország alkalmazza hektáronkénti kifizetés formájában, míg a többi tagállam átalányösszeggel dolgozik (160-1250 euró között a gazdaság méretétől függően).

2.5.2. Újraelosztó támogatások és méltányossági szempontok

Az alapszintű jövedelemtámogatást kiegészítő támogatás (CRISS) a KAP 2023-2027 egyik legfontosabb méltányossági eszköze, amely kötelező 10 %-os mértékben alkalmazandó az I. pillér keretében. Bascou (2025) adatai szerint 24 tagállam tervezte be a CRISS-t stratégiai terveibe, míg 7 tagállam mentességi kérelmet nyújtott be különleges körülményeikre hivatkozva.

Ez a támogatási forma az első hektárookra vonatkozó kiegészítő támogatást jelenti, amely direkt módon a kisebb gazdaságokat favorizálja. A támogatás mértékét a tagállamok saját kritériumaik alapján állapítják meg, figyelembe véve a jövedelemszükségletet vagy egyéb gazdasági kritériumokat. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy egy kisgazdaság hektáronként magasabb támogatást kaphat az első 10-30 hektáron, mint a nagyobb gazdaságok.

A vidékfejlesztési programok (II. pillér) keretében szintén jelentős változások történtek a kisgazdaságok javára. A beruházásokra vonatkozó támogatások (az (EU) 2021/2115 rendelet 73. cikkelye) esetében a kisgazdaságok esetében a maximális támogatási arány 85 %-ra emelhető, szemben a szokásos 40-60 %-os aránnyal. Ez különösen fontos a modernizációra és

technológiai fejlesztésre szoruló kisgazdaságok számára, amelyek gyakran nem rendelkeznek elegendő saját tőkével a szükséges beruházásokhoz (Bascou, 2025).

2.5.3. Zöld átmenet és kisgazdaságok

A KAP 2023-2027 egyik központi eleme a zöld átmenet támogatása, amely különös kihívásokat és lehetőségeket teremt a kisgazdaságok számára. Az eco-schemes (környezetvédelmi rendszerek) kötelező bevezetése az I. pillér keretében azt jelenti, hogy a gazdálkodóknak környezetbarát gyakorlatokat kell alkalmazniuk a teljes támogatás eléréséhez.

A kisgazdaságok számára ez kettős kihívást jelent. Egyrészt a környezetbarát technológiák bevezetése gyakran jelentős beruházást igényel, amelyre a kisgazdaságok korlátozott pénzügyi lehetőségei miatt nehezen képesek. Másrészt azonban a kisgazdaságok hagyományosan már környezetbarátabb gyakorlatokat folytatnak (kevésbé intenzív termelés, nagyobb biodiverzitás, mozaikosabb tájhasználat), így potenciálisan előnyre tehetnek szert az új rendszerben.

Az European Council of Young Farmers (Európai Fiatal Gazdák Tanácsa, CEJA), fiatal gazdálkodókról szóló jelentése szerint a zöld átmenet különösen fontos a generációváltás szempontjából, mivel a fiatal gazdálkodók általában nyitottabbak az új technológiákra és a fenntartható gyakorlatokra. Ez azt jelenti, hogy a környezeti követelmények hosszú távon katalizálhatják a kisgazdasági szektor modernizációját és generációváltását (CEJA, 2025).

2.5.4. Digitalizáció és innováció támogatása

A KAP 2023-2027 jelentős hangsúlyt fektet a digitalizáció és innováció támogatására, ami különösen fontos a kisgazdaságok versenyképességének javítása szempontjából. A Knowledge and Innovation Systems (Tudás- és innovációs rendszerek, AKIS) keretében minden tagországnak stratégiát kellett kidolgoznia a tudástranszfer és innováció támogatására, különös tekintettel a kisgazdaságokra.

A digitális technológiák (precíziós mezőgazdaság, drónok, IoT szenzorok, farm management szoftverek) bevezetése segíthet a kisgazdaságoknak áthidalni a méretgazdaságossági hátrányokat. Ugyanakkor ezek a technológiák jelentős kezdeti befektetést igényelnek, és speciális tudást és képzést is szükségessé tesznek. A KAP II. pillér keretében ezért jelentős források állnak rendelkezésre a digitalizációs beruházások támogatására, különösen a kisgazdaságok esetében (Európai Bizottság, 2023).

3. ALKALMAZOTT MÓDSZEREK

A diplomadolgozat alanya egy saját kisgazdaság, ahol magam 2021 óta vagyok szereplő. A családi gazdaság őstermelői családi gazdasági (Továbbiakban: ÖCSG) formában működik 2022 óta. Az ÖCSG másik két tagjai, a szüleim. A gazdaság magához képest folyamatosan próbál bővülni, 2020-ban 20 hektárral rendelkezünk, azóta, földvásárlás keretében bővült, 1,35 hektárral, illetve 2022-ben egy nyertes pályázat (Mezőgazdasági kisüzemek támogatása) keretében, újraindítottuk a kertészeti vonalat, ahol TÉSZ tagság mellett, termelői szerződéssel elkezdünk kápia paprikát termelni, először ~750 m²-n (ez két fólia), majd bővítésre került 2024-re még egy, ami jelenleg is termel.

A Standard Termelési Érték 16 148 eurós méretnek felelt meg a Vidékfejlesztési Program 2014-2022 számai alapján. A fő profil az immár 21,5 hektáron, gabonafélék és hüvelyesek termesztése, főként búza, kukorica és napraforgó vetésválással, a vetésváltást bikultúra jellemzi. Ennek az oka főként a jól oszthatóság, a támogatási rendszer, illetve a beszerzés sokkal egyszerűbb 10-10 hektárra bontással.

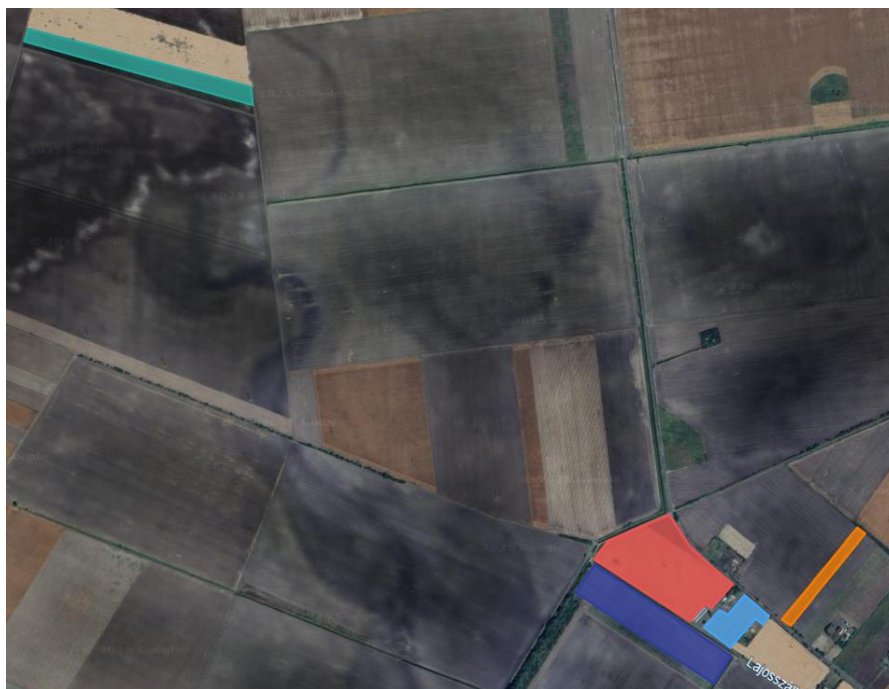
A táblák a központhoz közel vannak (1. ábra) Az aszály ellenére, a táblák mikroklímája jó, köszönhetően a lineár csatornák elhelyezkedésének, illetve az erdősávoknak. A későbbiekben egy tábla bérbe adásra kerül, így effektív csökken méret, ennek az oka a fentebb említett mikroklíma és termőképesség.

A vizsgálat során a saját családi gazdaság termelési és pénzügyi adatait dolgoztam fel, 2021-2025 között. Ezek a módszerek lehetővé teszik a gazdaság szerkezeti változásainak, pénzügyi stabilitásának és alkalmazkodóképességének komplex bemutatását, saját tapasztalatok és aktuális statisztikák alapján.

Az ökonómiai vizsgálat során láncviszonyszám került alkalmazásra. A vizsgált tételek a főbb költségszerkezet, illetve a növények értékesítése után járó bevétel, a támogatásokkal kiegészítve.

1. ábra: A művelt táblák elhelyezkedése

(Forrás: Saját szerkesztés, Google Earth)

4. EREDMÉNYEK ÉS ÉRTÉKELÉSÜK

Ebben a fejezetben bemutatásra kerülnek a főbb kultúrák termelési és pénzügyi adatai, az családi gazdaság nettó árbevétele, üzemi eredménye főbb növények termelési költségei, illetve az eladási tervek.

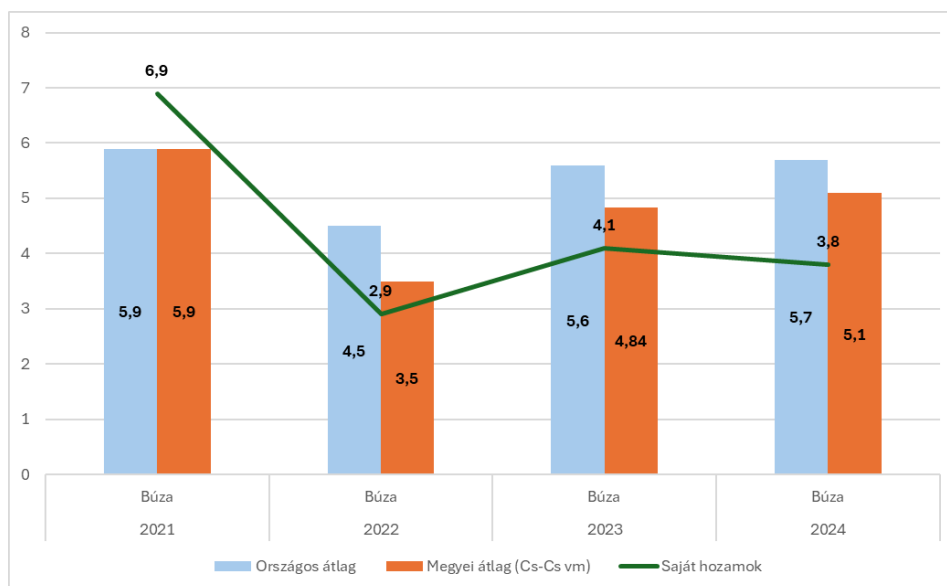
4.1. A fontosabb kultúrák terméseredménye

4.1.1. Búza

A búza termésátlag alakulása a saját gazdaságban, meglehetősen vegyes képet mutat, mind a megyei, mind az országos átlagok tekintetében (2. ábra). 2021-ben, -családi rekordnak számító- 6,9 tonnás, hektáronkénti eredmény lett az üzemi átlag, amely az országos és a megyei átlagot 17 %-kal múlta felül. 2022-ben ez a kép már másként fest, egy meglehetősen gyenge évet produkáltunk, 2,9 tonnás átlaggal, ami az országos átlaghoz képest 36 %-kal, a megyei átlaghoz képest pedig 17 %-kal lett gyengébb. A 2023-as év sem lett sokkal jobb, az üzemi átlag 4,1 t/ha lett, amely az országos mértékhez képest 27 %-kal a megyeihez képest 15 %-kal lett kevesebb. 2024-ben folytatódott a gyenge termelés. Az üzemi átlag 3,8 t/ha lett, ez az országos átlagot 33 %-kal, a megyei átlagot 25 %-kal múlta alul. A fenti eredmények miatt, 2025-re kikerült a vetésforgóból, és napraforgó került a helyére, ami az utóbbi évek aszályhelyzetét tekintve nagyon rizikós dolog volt, hiszen egy őszi „biztonságosabb” növény helyére egy tavaszi növény került.

2. ábra: A búza termésátlagának alakulása hazánkban, Csongrád-Csanád vármegyében, és a vizsgált gazdaságban, 2021-2024 között, hektáronkénti eredmény, tonnában kifejezve

(Forrás: Saját szerkesztés, saját adatok és a KSH alapján)

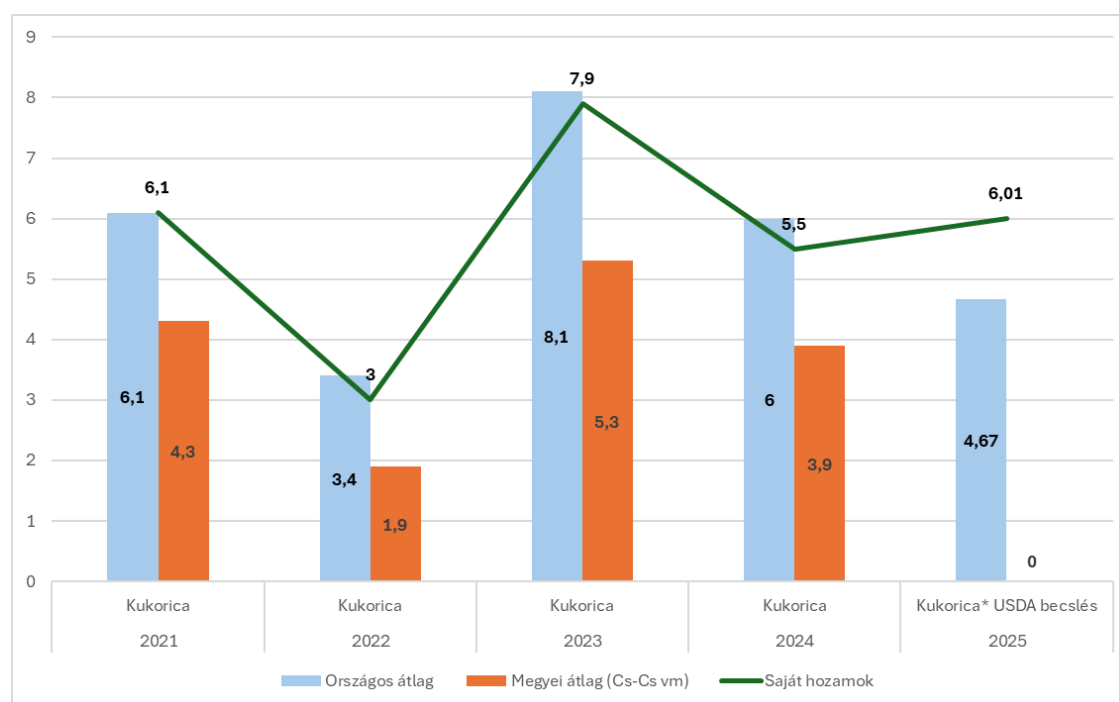

4.1.2. Kukorica

Annak ellenére, hogy 2022 óta szenved aszálytól a régió, a terméseredmények teljesen más mutatnak (3. ábra). 2021-en kívül, 2023 volt aszálymentes. A 2021-es terméseredmény 6,1 tonna volt, amely megegyezik az országos átlaggal, és a megyei átlagot 42 %-kal múlta felül. 2022-ben viszont a saját meglepődésünkre, abban a piaci helyzetben értelmezhető eredmény született, 3 tonnás üzemi átlaggal, amely igaz az országos átlagot 12 %-kal múlta alul, viszont a megyei átlaghoz képest 58 %-kal jobban sikerült. A 2023-t tekintve, az egész évben nagy várakozások voltak, a nyári időjárás kedvező volt a 2022-es aszályra visszatekintve. Az üzemi átlag 7,9 t/ha lett, amely az országos átlag szintjét súrolta alulról (-2%), de a megyei átlaghoz képest 49 %-kal kedvezőbb eredmény született. 2024 szintén aszályos év volt, az eredmények hasonlóan sikerültek országos tekintetben, az üzemi átlag 5,5 tonna lett hektáronként, míg az országos átlag 6 t/ha alatt lett minimálisan, az eltérés 8 %. A megyei átlaghoz képest, amely 3,9 tonna lett hektáronként, 41 %-kal múlta felül. A 2025-ös év szintén tragikus időjárás övezte, hiszen áprilisban a hideg miatt, csúsztak országos szinten a vetések, amit egy aszályos nyár követett. Az eredmény 6,01 tonna lett, bár még sem a KSH, sem az, AKI nem rendelkezik a dolgozat írásakor megfelelő adatmennyiséggel, de az USDA magyarországi várakozásai 4,67 t/ha, amelyet 29 %-kal haladta meg a saját eredményünk.

3. ábra: A kukorica termésátlagának alakulása hazánkban, Csongrád-Csanád vármegyében, és a vizsgált gazdaságban, 2021-2025 között, hektáronkénti eredmény, tonnában kifejezve

(Forrás: Saját szerkesztés, saját adatok, KSH és az USDA alapján)

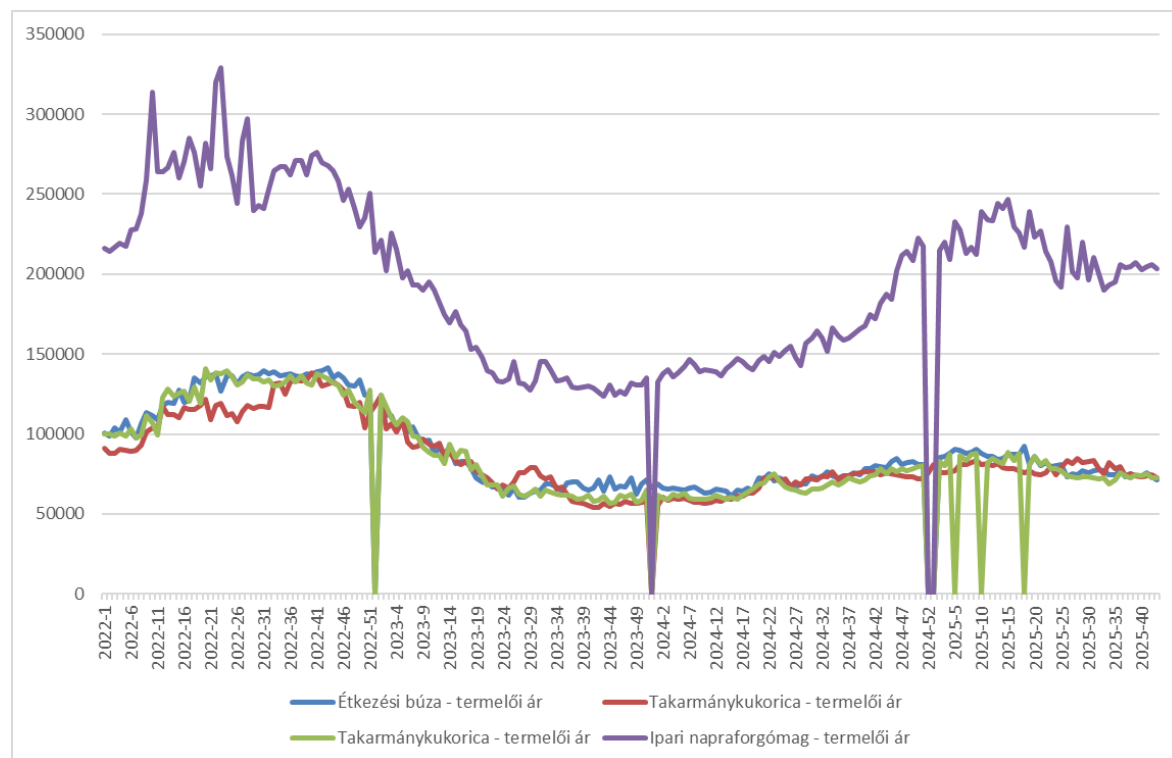

4.1.3. Eladási stratégiák

A szántóföldi növények termésének eladása mindig is kritikus pont egy növénytermesztési vállalkozás szempontjából (4. ábra). 2021-ig, a pandémia kezdetéig, a pénzügyekben is ismert DCA-modellhez hasonló eladási politika jellemezte a vizsgált gazdaság működését, annyi kivétellel, hogy nem 12 hónapos felosztás volt, hanem a betakarítás után 1-2 hónappal került a tételek nagy része, körülbelül két harmada eladásra, a maradék felezve lett, és tél eleji, illetve év eleji eladás jellemezte. Ez amiatt, volt, hogy a tárolási költségek - amit főként a gáz,- és energiaárak befolyásolnak - alacsonyak voltak, lehetővé tette a terméssel való kockázati játszmat a gabonapiacokon. Ez 2022 után felborult, ahol a nagy része ugyanúgy értékesítve lett közel a csúcsokon (4. ábra) (búza 142 ezer Ft/t, kukorica 131,8 ezer Ft/t), de a magas árakon felbuzdúlva, kivárási stratégiát alkalmaztunk, amely nem jött be, így a búza maradéka tavasszal lett értékesítve, 60 ezer Ft/t áron, havonta 20 ezer forint környéki, megnövekedett tárolási díjjal, amit bukásként könyveltünk el. Ez utáni években, figyelve a piaci híreket, úgy döntöttünk, hogy eladunk mindent a betakarítást követő hónapban.

4. ábra: Az étkezési,- és takarmány búza, takarmánykukorica, és ipari napraforgó termelői árainak alakulása, 2021 januárjától napjainkig, forint/tonna

(Forrás: Saját szerkesztés, az AKI PÁÍR alapján)

Ami a paprikatermesztést illeti, itt semmi befolyásunk nincs az árazásra, teljes mértékben a termelői szövetkezet bonyolítja le, eddig nem volt rossz tapasztalat velük.

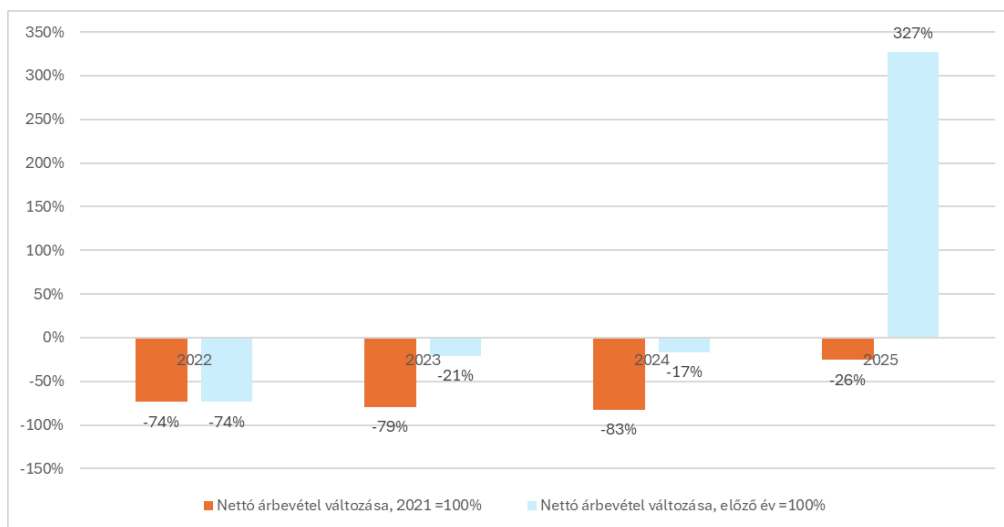
4.2. Ökonómiai eredmények

4.2.1. Az nettó árbevétel alakulása

Az eredményekből látszik (5. ábra), hogy a 2021-es év volt a legkiemelkedőbb, 5 éves viszonylatban, és 2024 pedig a leggyengébb, hiszen egy aszályos év volt. A 2022-es évben (ami szintén aszályos év volt), év/év alapon 74 százalékos csökkenés volt, annak ellenére, hogy a piaci árak valamennyit tompítottak. 2023 egy átmeneti évnnek számított, jó időjárással, terméseredménnyel, de alacsony terményfelvásárlási árakkal, ami az eredményt rontotta, 2022-höz képest 21 %-kal. A 2024-es év volt a mélypont, a legkevesebb árbevétellel, év/év alapon 17 %-os romlás lett elkönnyelve. Utána a 2025-ös év már kezdett hasonlítani a 2021-eshez, ahhoz képest csak 26 %-kal maradt el az eredmény, viszont az azt megelőző évhez képest több mint a négyszerese lett a nettó árbevétel.

5. ábra: Bázis-, és lánviszonyszámok alapján, a nettó árbevétel alakulása a növénytermesztésben, paprikatermesztés nélkül, 2021-2025 között

(Forrás: Saját szerkesztés, saját adatok alapján)

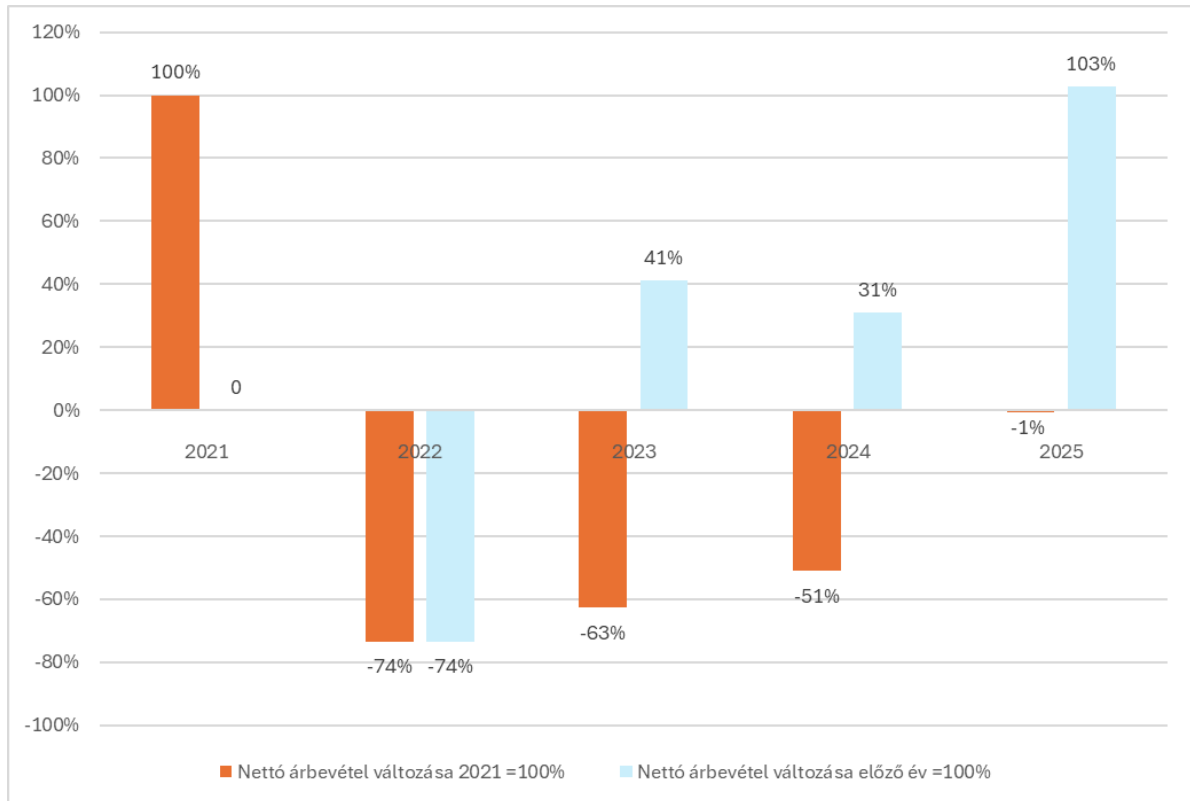

A 2022-es év után jelentősen javította az eredményeket a kertészet (6. ábra). A 2021-es év bázisához képest, 2025-ben már csak 1 %-os eltérés volt az árbevételben. 2023-ban 41 %-kal haladta meg a 2022-est, 2024-ben pedig 31 %-kal. 2025-ben több mint a duplájára emelkedett (103%), de ez inkább a napraforgónak volt köszönhető, a paprikatermesztésből befolyó összeg

inkább az azt megelőző évihez hasonlított, a májusi fagyok kihatással voltak a termelékenységre.

6. ábra: Bázis-, és lánctól számok alapján, a nettó árbevétel alakulása a növénytermesztésben, paprikatermesztéssel, 2021-2025 között

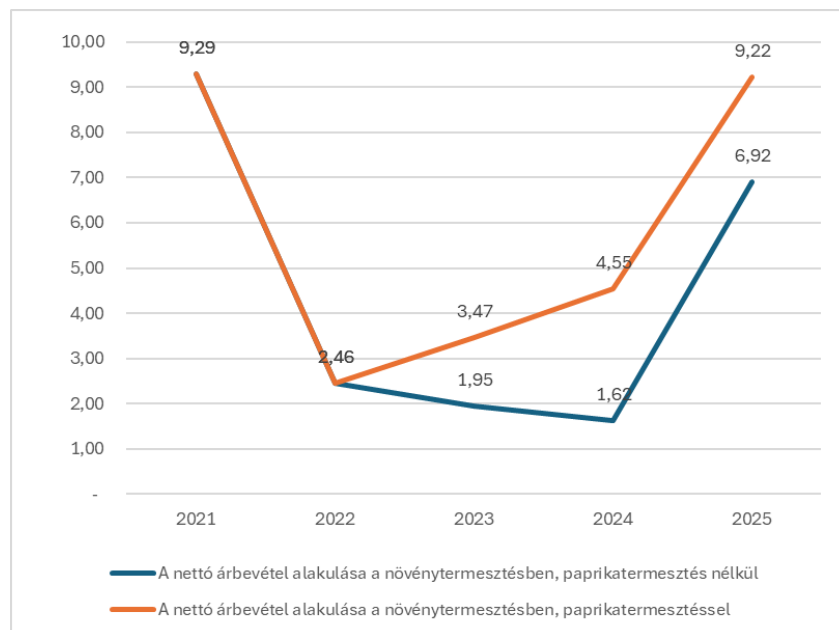
(Forrás: Saját szerkesztés, saját adatok alapján)

A lenti ábra szerint (7. ábra) 2023-as év után indokolt volt a tevékenység bővítése, hogy a pénzügyi stabilitás megmaradjon. Az első termelési év 2023-ban indult, a 2022-es évet már tompította, ez 1,52 millió plusz nettó árbevételt jelentett a gazdaságnak, így csökkentve a kitétséget egy üzletági berendezkedésre.

7. ábra: A nettó árbevétel alakulása a vizsgált gazdaságban, paprikatermesztéssel és a nélkül, millió forintban kifejezve

(Forrás: Saját szerkesztés, saját adatok alapján)

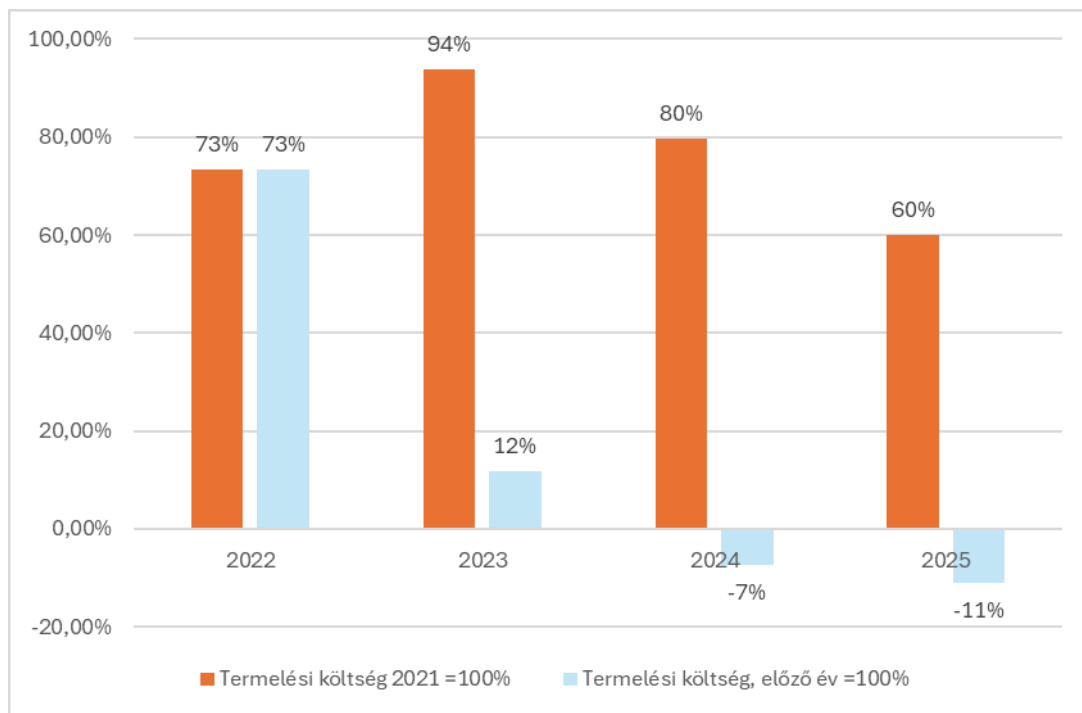

4.2.2. Termelési költségek és értékek

A vizsgált időszakban a termelési költségek ugrásszerű emelkedést mutattak (8. ábra), a 2021-es bázisához képest 73 %-os emelkedés történt 2022-ben. A legmagasabb érték 2023-ban volt, a bázisához képest 94 %-os emelkedés, év/év alapon pedig 12 %-os emelkedés ment végbe. Utána csökkenés következett a következő években, 2024-ben 7 %-kal 2023-hoz képest, 2025-ben pedig 11 %-kal év/év alapon, de még mindig 60 %-kal magasabb 2021-hez viszonyítva. Ez is jól mutatja, hogy a régi rendszerhez már nem lehet kötődni, egy sokkal áttekinthetőbb költségstruktúrát kell alkalmazni, mert a klímaváltozás a bevételi rizikófaktort megnövelte.

8. ábra: A termelés költség alakulása a vizsgált gazdaságban, parpikatermesztés nélkül, csak a szántóföldi részre levetítve

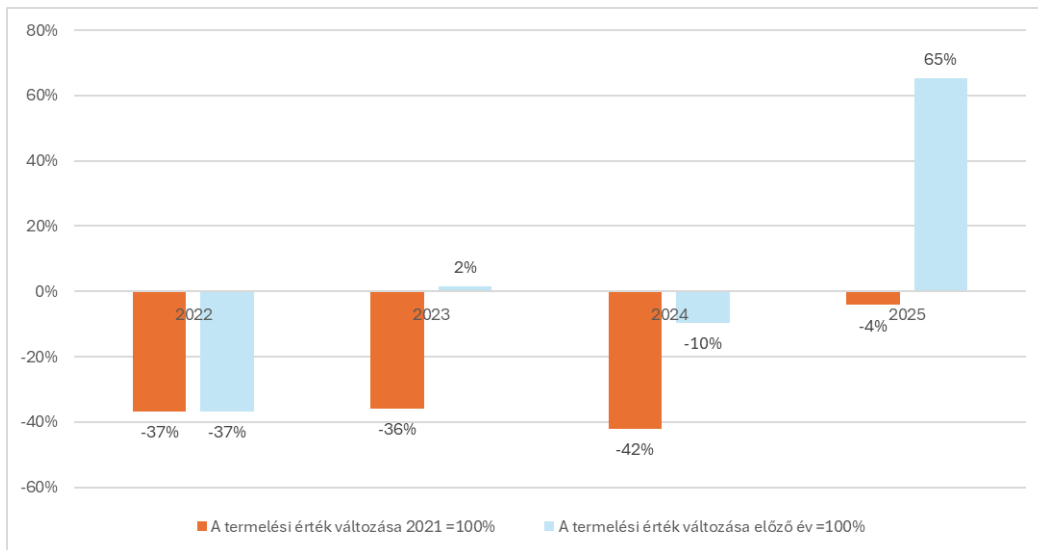
(Forrás: Saját szerkesztés, saját adatok alapján)

A termelési érték alakulása (9. ábra) szintén érdekes adatokra mutat rá. A szántóföldi struktúrában az árbevétel 2021-ben érte el a csúcst (12,4 millió Ft), majd 2022-ben jelentős korrekció következett (7,8 millió Ft), ami 37 %-os csökkenését jelentett, amikor az aszály, magas felvásárlási árakkal párosult. Ez az eredmény a lesújtó aszályhoz képest még így is jónak mondható. Ezt követően 2023-ban szinte 2022-es eredmények születtek, 2 %-os növekedés lett. Majd újabb csökkenés 2024-ben (-10%). 2025-re egy masszív javulás volt tapasztalható – 2025-ös termelési érték sem érte el a bázisév szintjét, de év/év alapon 65 %-kal emelkedett.

9. ábra: A termelés érték alakulása a vizsgált gazdaságban, parpikatermesztés nélkül, csak a szántóföldi részre levét

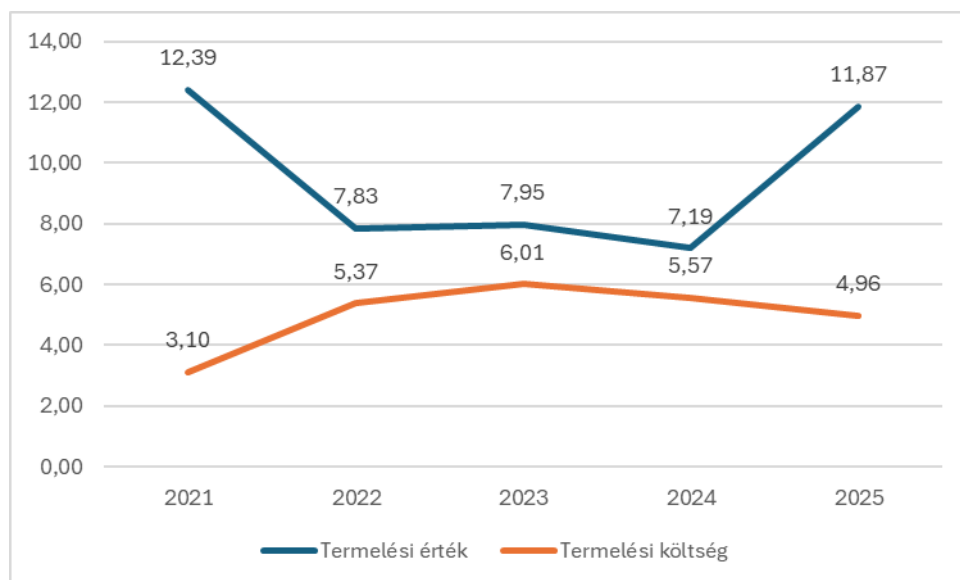
(Forrás: Saját szerkesztés, saját adatok alapján)

Tehát elmondható, hogy a 2021-es szintet a 2025-ös évi közelítette meg (10. ábra), magasabb termelési költség szinttel. A szántóföldi növénytermesztés egy nagyon alacsony árbevételi küszöböt ért el 2022-2024 között.

10. ábra: A termelési érték és a termelési költség összehasonlítása a növénytermesztésben, 2021-2025 között, millió forintban kifejezve

(Forrás: Saját szerkesztés, saját adatok alapján)

4.2.3. *A kukorica termelési költségeinek részletes alakulása*

A kukoricatermesztés költségstruktúrájának vizsgálata során (11. ábra) az 2021–2025 közötti időszakban jelentős, évről évre változó ráfordításokat tapasztalhatunk. Az ábra öt fő költségelem (operatív költségek, vetőmag, műtrágya, növényvédőszer, összes termelési költség) alakulását mutatja be.

Az operatív költségek a vizsgált időszakban folyamatos növekedést mutattak: 2021-ben 605 000 Ft-ot tettek ki, majd 2022-ben már 936 665 Ft-ra, 2023-ban 1 200 965 Ft-ra, 2024-ben 1 392 687 Ft-ra emelkedtek, 2025-re pedig ugyan magas szinten, de enyhén csökkenve 1 273 464 Ft-on stabilizálódtak. Ez a tendencia a mezőgazdasági munkák, energia és egyéb szolgáltatások árainak emelkedésével magyarázható, melyekre évek óta tartós inflációs nyomás nehezedik.

A vetőmagköltségek szintén folyamatosan növekedtek: 2021-ben 550 000 Ft, 2022-ben 610 000 Ft, 2023-ban 775 208 Ft, ezt követően 2024-ben visszaesés tapasztalható 579 120 Ft-ig, majd 2025-ben ismét növekedés (661 511 Ft). A 2023-as csúcs év utáni átmeneti enyhülés egyik fontos oka lehet a fajtaválasztás, vagy a vetőmaghasználat racionalizálása, míg a legutolsó évben a visszapattanás mögött részben az inputpiaci újabb drágulás sejthető.

A műtrágyaköltség trendsora élesen tükrözi a hazai és nemzetközi inputpiaci válságot. 2021-ről 2022-re extrém növekedés történt (174 000 Ft → 635 854 Ft), majd 2023-ban 475 000 Ft-ra, 2024-ben 250 000 Ft-ra csökkent, végül 2025-ben 335 455 Ft-ra emelkedett. Ez a hullámvázis jól jelzi az árak gyors alkalmazkodását a világpiacon trendekhez, a kereslet-kínálat változásaihoz, illetve a gazdálkodói inputvisszafogás, vagy éppen halasztott beszerzések szerepét.

A növényvédőszer-költségek szintén növekedést mutattak, 2021-ben 210 000 Ft, 2022-ben 228 000 Ft, majd jelentősen megugrottak 2023-ban 458 916 Ft-ra, ezt követően pedig kissé csökkentek 2024-ben (373 380 Ft), és tovább mérséklődtek 2025-ben (257 848 Ft). A 2023-as kiugrás háttérben növényegészségügyi kockázat áll, időjárási tényezők miatt, illetve az Agro-ökológiai program bevezetése áll.

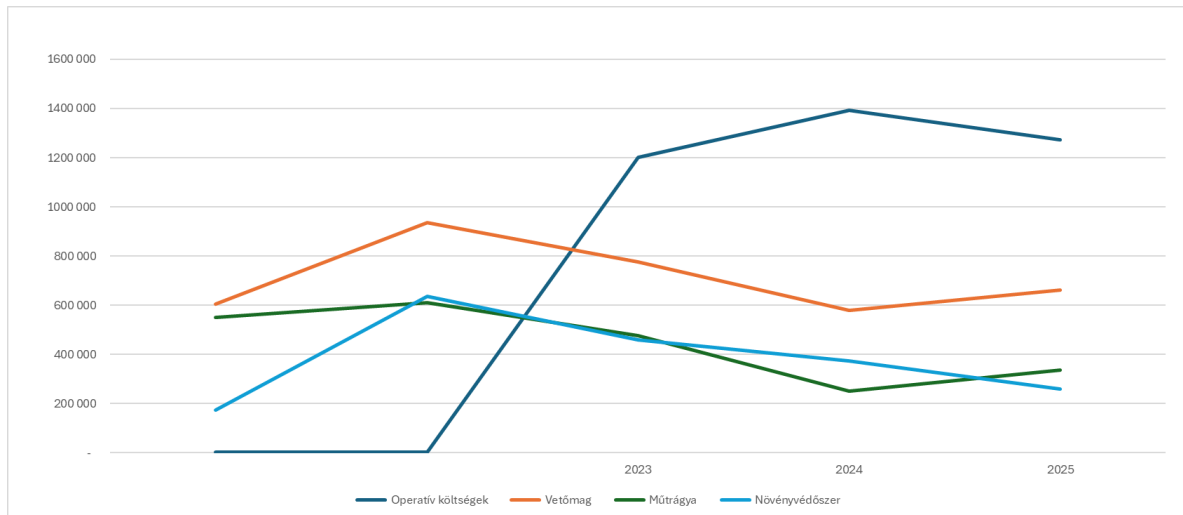
Az összesített termelési költség az egész időszakban tartósan, magas szinten mozgott: a kezdeti 1 539 000 Ft 2022-re 2 410 519 Ft-ra nőtt, majd elérte a maximumot 2023-ban (2 910 089 Ft), ezt követően két év alatt enyhén csökkent (2024: 2 595 187 Ft, 2025: 2 528 278 Ft), de így is bőven a 2021-es szint fölött maradt.

Összefoglalva megállapítható, hogy a kukorica termelési költségei minden komponensnél jelentősen emelkedtek, különösen a műtrágya és az operatív költségek húzták felfelé a költségszerkezetet. A költségek összességében 2023-ban csúcsosodtak, majd enyhe lassulás

következett, de a költségszint tartósan magas maradt. A költségemelkedések nagymértékben növelték a termelési kockázatot és csökkentették a jövedelmezőséget, amely a kisüzemi gazdálkodók számára különösen érzékeny pont.

11. ábra: A kukorica költségszerkezete, 2021-2025 között, forintban kifejezve

(Forrás: Saját szerkesztés, saját adatok alapján)

4.2.4. A búza termelési költségeinek részletes alakulása

A 12. diagram a búza termesztés fő költségtényezőinek (operatív költségek, vetőmag, műtrágya, növényvédőszer) alakulását mutatja be 2021 és 2024 között. Az egyes ráfordítási kategóriákon keresztül jól követhetők a piac- és technológiavezérelt változások, illetve az inputárak jelentős ingadozása, amely a kisüzemi tervezésre különösen nagy hatással volt.

Az operatív költségek 2021 és 2022 között több mint kétszeresére emelkedtek: 738 400 Ft-ról 1 534 290 Ft-ra nőttek, majd 2023-ra 1 445 122 Ft-ra, 2024-re pedig 1 419 447 Ft-ra mérséklődtek. Az ugrásszerű emelkedés oka a géphasználat, közüzemi díjak és mezőgazdasági szolgáltatások jelentős drágulása, illetve az országos és nemzetközi gazdasági nyomás volt. A 2023-tól kezdődő kisebb visszaesés a piaci alkalmazkodás és a költségtudatosabb gazdálkodási gyakorlat eredménye lehet.

A vetőmagköltség a teljes időszakban folyamatosan nőtt: 2021-ben 260 000 Ft, míg 2022-ben 320 000 Ft, 2023-ban 480 000 Ft, 2024-ben pedig már 660 000 Ft szerepel. Ez a növekedési trend részben a fajtahasználat változásával, részben a vetőmagpiaci árak általános emelkedésével magyarázható, valamint utalhat a piaci minőségi elvárások növekedésére is.

A műtrágyaköltség alakulása szintén karakteres volatilitást mutat: 2021-ben 257 000 Ft volt, 2022-ben már 538 000 Ft, 2023-ban 621 000 Ft, majd 2024-ben jelentősen lecsökkent 360 000

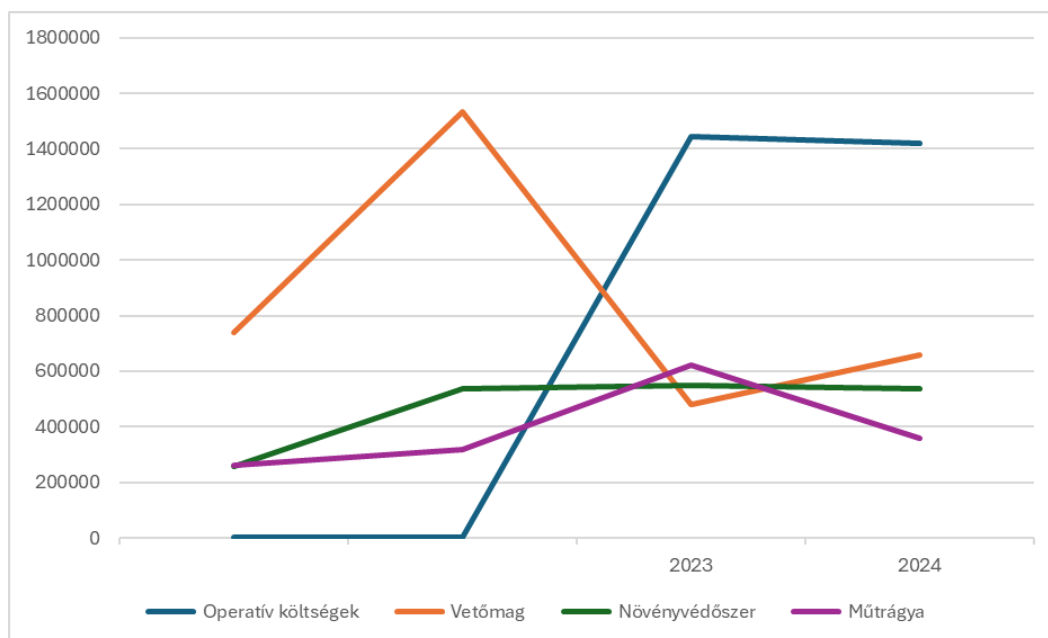
Ft-ra. Az első két év hirtelen emelkedése szoros kapcsolatban van a globális műtrágyaár-
válsággal és az azonnali beszerzési kényszerrel, a 2024-es visszaesésben pedig egyrészt
konszolidálódó világpiaci árak, másrészt a gazdálkodók inputvisszafogási kísérletei játszhattak
szerepet.

A növényvédőszer-költség végig magas szinten állt, trendje enyhe hullámzást mutat: 2021-ben
305 000 Ft, 2022-ben 568 000 Ft (itt kiugró emelkedés), majd 2023-ban (549 432 Ft) és 2024-
ben (535 610 Ft) már csak enyhe mérséklődés látszik. Ezt a folyamatot a növényi egészségügyi
kockázatok, a csapadékosabb időjárás, illetve a szigorodó növényvédelmi szabályozások
magyarázzák, melyek a preventív védekezés felé terelheték a gazdákat.

Összességében a búza költségstruktúrájában 2021–2024 között minden fő költségtényező
markáns növekedést ért el, 2022-ben kiugró költségrobbanással. A 2023–2024-es években már
néhány kategóriánál (operatív költségek, műtrágya) stagnálás vagy mérsékelt csökkenés
tapasztalható, de a legtöbb inputkiadás továbbra is jelentősen meghaladja a 2021-es szintet.

12. ábra: A búza költségstruktúrája, 2021-2024 között, forintban kifejezve

(Forrás: Saját szerkesztés, saját adatok alapján)

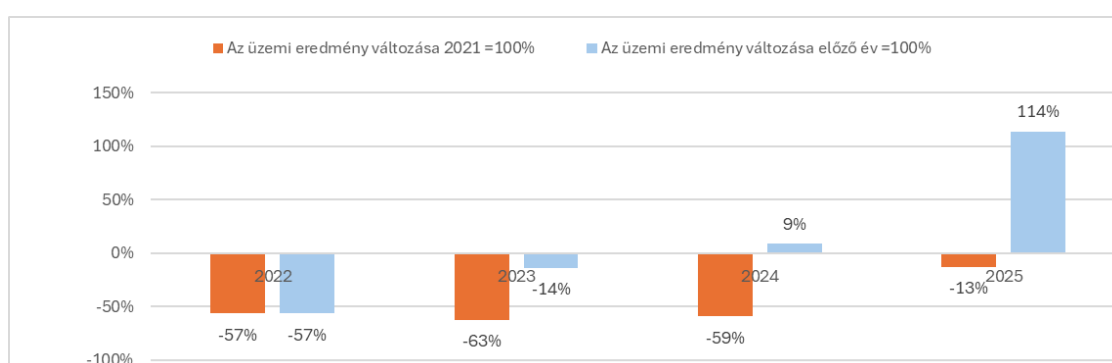

4.3. Üzemi eredmények

A 2021-es induló évhez képest (13. ábra) 2022-ben már 57 %-os visszaesés volt tapasztalható, amely a következő évben tovább mélyült (-63%), annak ellenére, hogy a csökkenés üteme lassult. 2024-ben ugyan 9 %-os javulás látható, azonban az üzemi eredmény továbbra is messze elmaradt a bázisévtől. A pozitív fordulat 2025-ben következett be, amikor az üzemi eredmény már meghaladta az előző év kétszeresét, elérve a bázisév 87 %-át.

13. ábra: A gazdaság üzemi eredményének alakulása bázis,- és lánviszonzszám tekintetében, paprikatermesztés nélkül, 2021-2025

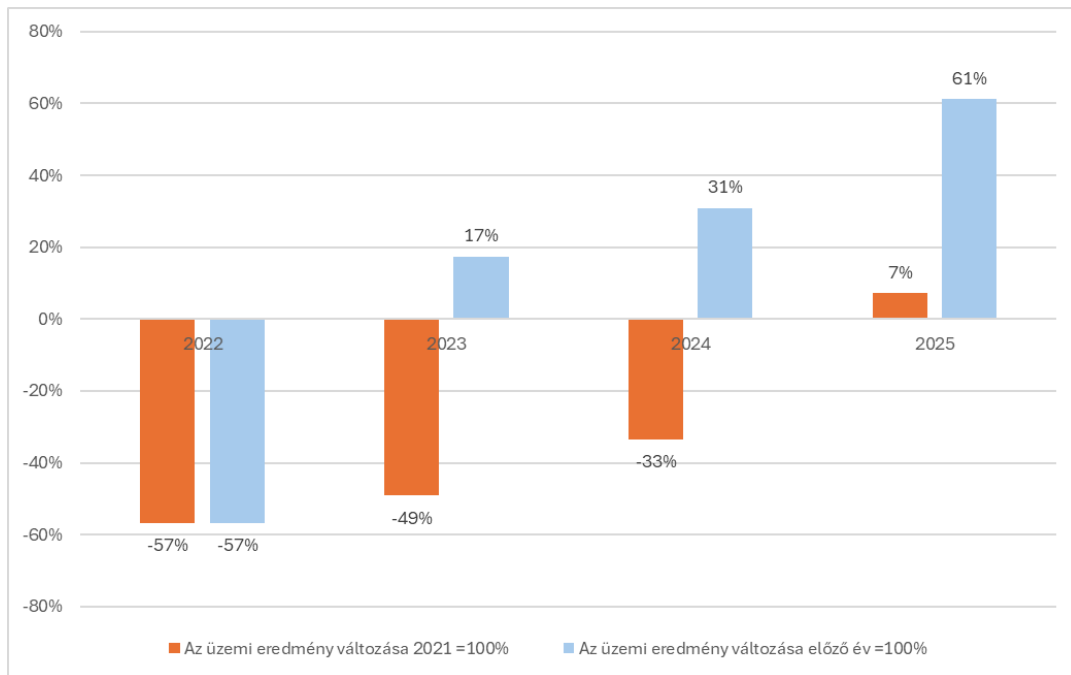
(Forrás: Saját szerkesztés, saját adatok alapján)

Paprikával kiegészítve (14. ábra) látszik, hogy a bevezető 2023-as év látványosan javított az üzemi eredményeken, 2023-ban év/év alapon 17 %-kal, 2024-ben 31 %-kal és 2025-ben már a bázisévet is 7 %-kal meghaladva, az előző évben 61 %-kal magasabb eredmény született.

14. ábra: A gazdaság üzemi eredményének alakulása bázis,- és lánviszonzszám tekintetében, paprikatermesztéssel, 2021-2025

(Forrás: Saját szerkesztés, saját adatok alapján)

5. KÖVETKEZTETÉSEK

A magyar mezőgazdaság jelenlegi helyzete és kilátásai az elmúlt évek változásai tükrében több, egymással összefüggő tényező mentén értelmezhetők. A kisgazdaságok világa különösen érzékenyen reagál a gazdasági, piaci és klimatikus folyamatokra, hiszen korlátozott tőkeellátottságuk, kisebb működési hatékonyságuk és alacsonyabb technológiai szintjük miatt kevésbé alkalmazkodóképesek a gyorsan változó körülményekhez. Mindezek ellenére továbbra is meghatározó szerepük van a vidéki társadalom fenntartásában, a helyi gazdaság működésében és az élelmiszerlánc stabilitásában.

A régi rendszereket el kell felejteni, a commodity piacok (gabonák, olajos növények) egy rizikósabb termesztése miatt, kritikus pont a változtatás.

Főbb kitörési lehetőségek:

Integráció: becsatlakozni egy nagyobb gazdasághoz, ahol egyszerűbb és olcsóbb az inputanyag beszerzése és értékesítése, illetve olyan növények termesztésének a tudása is elérhető, amit még maga a gazdaság nem termesztett, megfelelő tudás hiányában.

Több kisgazdaság integrációja: A fentiekén kívül, ésszerűbb gépberuházások, szolgáltatások, digitális megoldások, amelyeknek a költsége a tagok között oszlik meg, illetve fokozza hatékonyságot, illetve pénztárcabarát.

Min-till, No-till, egyéb talajmegújító technológiák bevezetése: Kevesebb munkafolyamattal járó művelési tevékenységek használata javítja a kiadás oldalán keletkezett költségeket, (például gázolaj, kevesebb gépkopás), illetve segít a vízmegőrzésben és a vízvisszatartásban.

A No-till rendszerek jól összeilleszthetőek az extenzív állattartással is, például húsmarha vagy juhtartás, amelyek jelenlegi piaci helyzetben szárnyalnak, főként a korlátozott mennyiség és a fokozódó kereslet miatt. Továbbá feldolgozott hústermékként, rövid ellátási láncban is megállja a helyüket.

6. ÖSSZEFOGLALÁS

A diplomadolgozatban bemutatott magyar családi kisgazdaság, 21,5 hektáros birtok, az Alföldön tipikus szántóföldi növénytermesztési gyakorlatot folytat. A vizsgált évek során egyértelművé vált, hogy a gazdaság működését alapvetően befolyásolják az időjárási szélsőségek, az inputárak ingadozása és a piaci kereslet változásai. Ezek a tényezők rendszeres kihívásokat jelentenek, legyen szó a klasszikus gabonafélék, kukorica vagy napraforgó sikeres termesztéséről, vagy a paprika fóliás termesztésének diverzifikációjáról.

A szakirodalmi áttekintés, az európai és magyar birtokstruktúra elemzése, továbbá a saját gazdaság gyakorlati tapasztalatai alapján megállapítható, hogy a kisüzemek stabilitása az alkalmazkodóképességen és a termékszerkezet bővítésén múlik. Az elemzés szerint a magyar kisgazdaságok számára ma is a hagyományos szántóföldi művelés a fő irány, melyhez az éghajlati kihívások miatt néha szükséges a vetésszerkezet rugalmas alakítása, vagy éppen a szántóföldi kapás növények arányának módosítása. A diverzifikáció lehetősége, például paprika fóliában vagy más kertészeti kultúra, kézzelfogható eredményeket hozhat a jövedelmezőség növelésében és a piaci kitettség csökkentésében.

A támogatáspolitikai rendszer, valamint az EU és hazai források jelentősége továbbra is megkerülhetetlen. Gyakorlati tapasztalataim alapján a kisüzemek számára azok az eszközök és támogatások hatékonyak, amelyek valóban a gazdák hétköznapi problémáit célozzák: egyszerű pályázati folyamat, gyors döntés, pályakezdők és generációváltást tervezők kiemelt támogatása, valamint a helyi együttműködés ösztönzése. A közpolitikai rendszer mellett a szakmai továbbképzés, a gazdatársadalmon belüli generációs tudásmegosztás és az inputbeszerzési, értékesítési kooperációk egyaránt előmozdítanak a szektorbeli megújulást.

Összefoglalásként azt emelném ki, hogy a magyar mezőgazdaság kisüzemi szegmense továbbra is jelentős tartalékokat rejt, ugyanakkor hosszú távú fennmaradása csak akkor biztosított, ha a gazdák képesek a kockázatok kezelésére, a technológiai fejlődés rugalmas integrálására, illetve a gazdasági és társadalmi alkalmazkodásra. Az elemzett gazdaság, a 21,5 hektáros alföldi életformával, azt mutatja, hogy a támogatások, pályázatok felhasználásával csökkenteni lehet a kitettségeket, amit a piaci mechanizmusok negatívan befolyásolnak.

7. IRODALOMJEGYZÉK

1. Alessandrini, M., Alblas, E., Batten, L., Both, S. (2024): Smallholder farms in the sustainable food transition: A critical examination of the new Common Agricultural Policy. *Review of European, Comparative International Environmental Law*, 33(1), 124--135. Letöltés dátuma: 2025.10.31. Forrás: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/reel.12539>
2. Bascou, P. (2025): The new CAP, financial instruments and smaller farms. Ficompas, European Commission, DG AGRI presentation. Letöltés dátuma: 2025.10.30. Forrás: https://www.ficompas.eu/sites/default/files/publications/03.20_Pierre20Bascou_The20new20CAP_20financial20instruments.pdf
3. Bondarenko, O. (2025): How Disruptions in Ukraine Affected Grain Price Trends. *VoxUkraine*, August 31. Letöltés dátuma: 2025.11.01. Forrás: <https://voxukraine.org/en/from-battlefield-to-market-how-disruptions-in-ukraine-affected-grain-price-trends>
4. Cappelli, A., Cini, E. (2020): Will the COVID-19 pandemic make us reconsider the relevance of short food supply chains and local productions? *Trends in Food Science Technology*, 99, 566-567. Letöltés dátuma: 2025.11.01. Forrás: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/32288230>
5. CEJA (2025): A CAP post-2027 for generational renewal. Letöltés dátuma: 2025.10.28. Forrás: <https://wordpress.ceja.eu/wp-content/uploads/2025/06/CEJA-position-paper-A-CAP-post-2027-for-generational-renewal.pdf>
6. Commodity Board (2025): Sunflower Market Update: Price Volatility Returns with Oil Shocks and Fragile Export Demand. *Commodity-board.com*, June 25. Letöltés dátuma: 2025.11.01. Forrás: <https://commodity-board.com/sunflower-market-update-price-volatility-returns-with-oil-shocks-and-fragile-export-demand>
7. Commodity Board (2025): 2025 Sunflower Market Analysis: Price Trends, Supply, Robust Consumption. June 8. Letöltés dátuma: 2025.11.01. Forrás: <https://commodity-board.com/sunflower-market-analysis-2025-robust-consumption-meets-expanding-supply>
8. Eurostat (2022): Farms and farmland in the European Union – statistics. Letöltés dátuma: 2025.10.27. Forrás: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Farms_and_farmland_in_the_European_Union_-_statistics
9. Eurostat (2023): Agriculture statistics -- family farming in the EU. European Commission. Letöltés dátuma: 2025.10.25. Forrás: <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?Agriculturestatistics-familyfarmingintheEU>
10. European Commission (2008): Farm Accountancy Data Network (FADN). Letöltés dátuma: 2025.10.31. Forrás: https://ec.europa.eu/enrd/evaluation/back-basics/farm-accountancy-data-network_en.html
11. European Commission (2025): Payments for Small Farmers -- Common Agricultural Policy. Letöltés dátuma: 2025.10.25. Forrás: <https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/income-support/additional-schemes/payments-small-farmers>
12. European Commission (2025): Fiatal mezőgazdasági termelők – Közös Agrárpolitika 2023–2027. Letöltés dátuma: 2025.10.28. Forrás: <https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/income-support/young-farmers/hu>

13. European Parliamentary Research Service EPRS (2022): Small farms role in the EU food system. European Parliament Briefing, PE 733.630. Letöltés dátuma: 2025.10.29. Forrás: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/733630/EPRS_BRI\(2022\)733630_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/733630/EPRS_BRI(2022)733630_EN.pdf)
14. FAO (2015): Farm Accountancy Data Network (FADN). Letöltés dátuma: 2025.11.01. Forrás: <https://www.fao.org/family-farming/detail/en/c/288261>
15. FAO (2025): World Food Situation. Letöltés dátuma: 2025.11.01. Forrás: <https://www.fao.org/worldfoodsituation/csdb/en>
16. Fórián, Z. (2025): Sosem volt még ennyi gabona. Letöltés dátuma: 2025.10.25. Forrás: <https://www.erstemarket.hu/tartalom/225755/sosem-volt-meg-ennyi-gabona-20250922>
17. Fórián, Z. (2025): Mekkora lesz a napraforgó túlkínálat? Letöltés dátuma: 2025.10.25. Forrás: <https://www.erstemarket.hu/tartalom/224159/mekkora-lesz-a-napraforgo-tulkinalat-20250818>
18. Guarin, A., Rivera, M., Ilieva, R., Cardoso, A., Albanesi, G., Bessa, T., Galli, F., Rivera, M., Lamine, C. (2020): A new typology of small farms in Europe. *Global Food Security*, 26, 100389. Letöltés dátuma: 2025.10.31. Forrás: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2211912420300432>
19. Hantos K. (2023): Mezőgazdasági őstermelők és családi gazdaságok Magyarországon. Letöltés dátuma: 2025.10.26. Forrás: https://www.parlament.hu/documents/10181/64399821/Infojegyzet_2023_12_me_zogazdasagi_ostermelok.pdf
20. International Grains Council (2025): Global sunflower seeds production to grow 9% in MY 2025/26 -- IGC. UkrAgroConsult, July 22. Letöltés dátuma: 2025.11.01. Forrás: <https://ukragroconsult.com/en/news/global-sunflower-seeds-production-to-grow-9-in-my-2025-26-igc>
21. Kheir-El-Din, H., Ziesemer, T. (2022): Impact of COVID-19 on Agriculture and Food Security in Africa. African Economic Research Consortium, Working Paper, Nairobi. Letöltés dátuma: 2025.11.01. Forrás: <https://aercafrica.org/old-website/wp-content/uploads/2022/02/009AERC-Working-Paper-COVID-19-NOT.pdf>
22. Központi Statisztikai Hivatal (KSH) (2022): Agrárcenzus, 2020 – A magyar mezőgazdaság szerkezete. Letöltés dátuma: 2025.10.26. Forrás: https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/ac2020/foldthasznalet_allatalomany/index.html
23. KSH (2023): Agrárium, 2023 – Gazdaságszerkezeti összesítés. Letöltés dátuma: 2025.10.26. Forrás: <https://www.ksh.hu/agrarcenzusok/agrarium2023>
24. KSH (2024): Agrárium, 2023 – végleges adatok. Letöltés dátuma: 2025.10.27. Forrás: <https://www.ksh.hu/skiadvanyok/agrarium-2023-vegleges-adatok/index.html>
25. Makiea, K., Marzec, J., Pisulewski, A., Mazur, B. (2025): Are European Farms Equally Efficient? What Do Regional FADN Data on Crop Farms Tell Us? *Journal of Agricultural and Applied Economics*, Cambridge University Press. Letöltés dátuma: 2025.10.29. Forrás: <https://www.cambridge.org/core/journals/journal-of-agricultural-and-applied-economics/article/are-european-farms-equally-efficient-what-do-regional-fadn-data-on-crop-farms-tell-us/DB601F71C42E439C5F57BEB40B628C04>
26. Miller Magazine (2021): The COVID-19 impacts on milling and grain trade. Letöltés dátuma: 2025.10.30. Forrás: <https://millermagazine.com/blog/the-covid-19-impacts-on-milling-and-grain-trade-3866>

27. Moore O. (2024): Do the 28 CAP Strategic Plans Progress Fairness for Farmers? ARC2020. Letöltés dátuma: 2025.10.29. Forrás: <https://www.arc2020.eu/do-the-28-cap-strategic-plans-progress-fairness-for-farmers>
28. OECD (2021): Keep calm and carry on feeding: Agriculture and food policy responses to the COVID-19 crisis. Paris: OECD Publishing. Letöltés dátuma: 2025.10.30. Forrás: <https://www.oecd.org/en/publications/keep-calm-and-carry-on-feeding-agriculture-and-food-policy-responses-to-the-covid-19-crisis-db1bf302-en/full-report.html>
29. Ry-Jurek, R. (2024): Key Drivers of European Agriculture Output, Income, and Stocks in Focus. European Research Studies Journal, XXVII/2, 234--248. Letöltés dátuma: 2025.10.25. Forrás: <http://ersj.eu/journal/3515/download/KeyDriversofEuropeanAgricultureOutputIncomeandStocksinFocus.pdf>
30. USDA (2025): World Agricultural Supply and Demand Estimates. August 2025. Letöltés dátuma: 2025.11.01. Forrás: <https://www.usda.gov/oce/commodity/wasde/wasde0825.pdf>
31. Világgazdaság (2024): Erősödnek a középbirtokok a magyar mezőgazdaságban. Letöltés dátuma: 2025.10.27. Forrás: <https://www.vg.hu/vilaggazdasag-magyar-gazdasag/2024/11/erosodnek-a-kozepbirtokok-a-magyar-mezogazdasagban>
32. World Bank (2022): The Impact of the War in Ukraine on Food Security. Letöltés dátuma: 2025.11.01. Forrás: <https://www.worldbank.org/en/news/video/2022/04/05/the-impact-of-the-war-in-ukraine-on-food-security-world-bank-expert-answers>

8. ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra: A művelt táblák elhelyezkedése	21
2. ábra: A búza termésátlagának alakulása hazánkban, Csongrád-Csanád vármegyében, és a vizsgált gazdaságban, 2021-2024 között, hektáronkénti eredmény, tonnában kifejezve	22
3. ábra: A kukorica termésátlagának alakulása hazánkban, Csongrád-Csanád vármegyében, és a vizsgált gazdaságban, 2021-2025 között, hektáronkénti eredmény, tonnában kifejezve	23
4. ábra: Az étkezési,- és takarmány búza, takarmánykukorica, és ipari napraforgó termelői árainak alakulása, 2021 januárjától napjainkig, forint/tonna	24
5. ábra: Bázis-, és láncviszonszámok alapján, a nettó árbevétel alakulása a növénytermesztésben, paprikatermesztés nélkül, 2021-2025 között	25
6. ábra: Bázis-, és láncviszonszámok alapján, a nettó árbevétel alakulása a növénytermesztésben, paprikatermesztéssel, 2021-2025 között.....	26
7. ábra: A nettó árbevétel alakulása a vizsgált gazdaságban, paprikatermesztéssel és a nélkül, millió forintban kifejezve	27
8. ábra: A termelés költség alakulása a vizsgált gazdaságban, paprikatermesztés nélkül, csak a szántóföldi részre levetítve	28
9. ábra: A termelés érték alakulása a vizsgált gazdaságban, paprikatermesztés nélkül, csak a szántóföldi részre levetítve.....	29
10. ábra: A termelési érték és a termelési költség összehasonlítása a növénytermesztésben, 2021-2025 között, millió forintban kifejezve.....	29
11. ábra: A kukorica költségszerkezete, 2021-2025 között, forintban kifejezve.....	31
12. ábra: A búza költségszerkezete, 2021-2024 között, forintban kifejezve	32
13. ábra: A gazdaság üzemi eredményének alakulása bázis,- és láncviszonszám tekintetében, paprikatermesztés nélkül, 2021-2025	33
14. ábra: A gazdaság üzemi eredményének alakulása bázis,- és láncviszonszám tekintetében, paprikatermesztéssel, 2021-2025	34

9. NYILATKOZATOK

NYILATKOZAT

a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió¹ nyilvános hozzáféréseiről és eredetiségéről

A hallgató neve: Bálint Viktor
A Hallgató Neptun kódja: M37CND
A dolgozat címe: Egy mezőgazdasági családi gazdaság pénzügyi helyzetének bemutatása saját példán keresztül
A megjelenés éve: 2025.
A konzulens intézetének neve: Agrár- és Élelmiszergazdasági Intézet
A konzulens tanszékének a neve: Agrárlogisztika, Marketing és Kereskedelem

Kijelentem, hogy az általam benyújtott záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió² egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem. Továbbá kijelentem, hogy a dolgozat elkészítése során alkalmazott mesterséges intelligencia-eszközök (pl. szöveggenerálás, nyelvi javítás, fordítás, adatelemzés) használata nem helyettesítette a saját kutatási és alkotói munkámat, azok alkalmazását a források között vagy a módszertani részben feltüntettem, és a szakmai-etikai elvárásoknak megfelelően jártam el.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

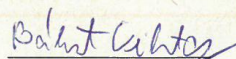
A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelté után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: 2025. év november hó 05. nap

Hallgató aláírása

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

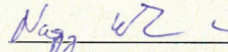
NYILATKOZAT

Bálint Viktor (név) (hallgató Neptun azonosítója: M37CND) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót³ áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő védésre **javaslom / nem javaslom**⁴.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem⁵

Kelt: 2025. év november hó 05. nap

belső konzulens

---

³ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

⁴ A megfelelő aláhúzendő.

⁵ A megfelelő aláhúzendő.

Hallgatók, doktoranduszok nyilatkozata mesterséges intelligencia (MI) alkalmazásáról

1. Általános adatok

Hallgató neve:	Bálint Viktor
Neptun-kódja:	M37CND
Képzési szint (a megfelelőt jelölje X-szel):	☐ BSc/BA ☒ MSc/MA ☐ Doktori (PhD) ☐ Egyéb: .....
Tantárgy neve/kódja*:	Diplomadolgozat készítés 3/AGELG98L
A munka címe:	Egy mezőgazdasági családi gazdaság pénzügyi helyzetének bemutatása saját példán keresztül

* doktori értekezés esetén nem kitöltendő

2. Nyilatkozat az MI használatáról

Alulírott, etikai felelősségem teljes tudatában az alábbi nyilatkozatot teszem:

(Kérjük, válasszon egyet az alábbi lehetőségek közül!)

A) Nem alkalmaztam mesterséges intelligencia rendszert vagy szolgáltatást.
(Amennyiben ezt jelölte, a további táblázatok kitöltése nem szükséges.)

B) Alkalmaztam mesterséges intelligencia rendszert vagy szolgáltatást.
(Kérjük, töltsse ki a vonatkozó táblázatokat!)

3. A mesterséges intelligencia használatának részletezése

I. TÁBLÁZAT: Asszisztensi vagy kisebb mértékű felhasználás (pl. fordítás, nyelvi korrektúra, ötletelés stb.)

(Ezen felhasználások esetében a konkrét promptok és válaszok csatolása nem szükséges.)

A felhasználás célja	Alkalmazott MI-eszköz neve és verziója	Érintett rész (ha nem a szöveg egészére vonatkozik)
Tartalmi összehangolás, források (általam felülvizsgált) keresése	Perplexity Pro (GPT-4)	Szakirodalmi áttekintés

II. TÁBLÁZAT: Jelentős tartalmi hozzájárulás (pl. egy teljes ábra vagy egy hosszabb szövegrész generálása)

(Ezekben az esetekben a felhasznált kulcsfontosságú promptok és az MI által adott nyers válaszok dokumentálása és a munka mellékletében való csatolása szükséges.)

A felhasználás célja	Alkalmazott MI-eszköz neve, verziója, elérhetősége	Az érintett fejezet / ábra / táblázat pontos sorszáma	A prompt-naplót tartalmazó melléklet bejegyzésének sorszáma

3/A. Oktató által előírt kiegészítő szabályok (ha vannak)

Amennyiben az adott tantárgy oktatója vagy témavezetője az MI-eszközök használatára vonatkozóan külön szabályokat vagy elvárásokat határozott meg, kérjük, az alábbi mezőben foglalja össze ezeket:

Pl. az MI használatának tilalma bizonyos feladattípusokra; csak konkrét eszköz használata engedélyezett; eltérő hivatkozási elvárások; dokumentációs forma stb.

Oktató vagy témavezető által előírt szabályok:

.....

.....

.....

.....

4. Minden hallgatóra vonatkozó nyilatkozat:

Kijelentem, hogy az MI által esetlegesen generált tartalmakat minden esetben kritikailag felülvizsgáltam, szerkesztettem és a munkába illesztettem. A leadott munka minden eleméért, annak eredetiségéért és tudományos helytállóságáért teljes körű felelősséget vállalok. Tudomásul veszem, hogy a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem a benyújtott munkát mesterséges intelligencia detektorral ellenőrizheti, és eljárást kezdeményezhet, amennyiben a nyilatkozatom valótlan vagy hiányos.

Kelt: BUDAPEST....., 2025. 11..... hó 05 nap

Valent Csontos .....

Nagy Zoltán .....

Hallgató aláírása

Konzulens/Témavezető aláírása